

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Gelen Kâğıtlar Listesi'nde yayımlanan 1408600 evrak numaralı "Türkiye Cumhuriyeti ile Mozambik Cumhuriyeti Arasında Askerî Çerçeve Anlaşması'nın onaylanmasının uygun bulunduğu dair kanun teklifi ve gerekçesi ekte sunulmuştur.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Numan KURTULMUŞ
İstanbul Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	Milli Savunma
Esas Komisyon	Dışişleri
Tarih: 16-4-2024	Esas No: 2/2102

T B M M KANUNLAR ve KARARLAR BSK.LIGI
1 5 Nisan 2024
Numara:

T B M M GENEL EVRAK
1 5 Nisan 2024
No: 1410070

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ İLE MOZAMBİK CUMHURİYETİ ARASINDA
ASKERÎ ÇERÇEVE ANLAŞMASININ ONAYLANMASININ UYGUN
BULUNDUĞUNA DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- (1) 6 Eylül 2023 tarihinde Ankara’da imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti ile Mozambik Cumhuriyeti Arasında Askerî Çerçeve Anlaşması”nın onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI

Sayı : Z-90666677-599-219353
Konu : Anlaşma

4 Nisan 2024

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

6 Eylül 2023 tarihinde Ankara'da imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti ile Mozambik Cumhuriyeti Arasında Askerî Çerçeve Anlaşması"nı Anayasanın 90 ıncı maddesi gereğince onaylanması uygun bulunmak üzere ilişikte bilgilerinize sunarım.

Recep Tayyip ERDOĞAN
Cumhurbaşkanı

Ek:

- 1- Anlaşma (Türkçe, Portekizce, İngilizce)
- 2- Genel Gerekçe

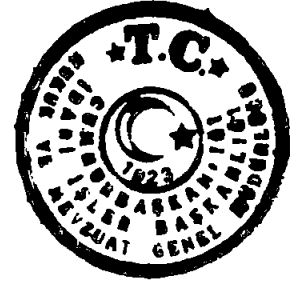
T B M M KANUNLAR ve KARARLAR BŞK.LİGİ
0 4 Nisan 2024
Numara:

T B M M GENEL EVRAK
0 4 Nisan 2024
No: 1408600

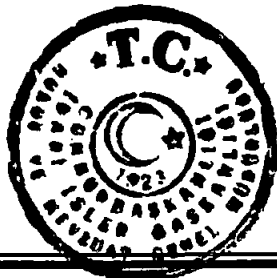
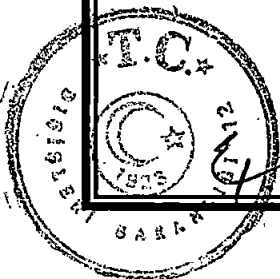
GENEL GEREKÇE

6 Eylül 2023 tarihinde Ankara'da imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti ile Mozambik Cumhuriyeti Arasında Askerî Çerçeve Anlaşması" ile egemenlik, eşitlik, karşılıklı saygı temelinde ve ulusal mevzuat ile uluslararası kurallara uygun olarak ikili askeri ilişkilerin hukuki zemininin oluşturulması, Taraflar arasında askeri ve savunma iş birliği sağlanması ve geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Söz konusu Anlaşma ile askeri eğitim ve öğretim; tatbikat/eğitimsel veya ortak tatbikatlara katılım sağlanması; savunma sanayi; askeri iş birliği ve temas ziyaretleri; askeri istihbarat değişimi; lojistik iş birliği; askeri tıp ve sağlık hizmetleri; muhabere, elektronik, bilgi sistemleri ve siber savunma; barışı koruma, insani yardım, deniz haydutluğu ile mücadele operasyonları gibi savaş haricindeki harekâtlar; haritacılık ve hidrografi; mesleki gelişim amaçlı personel değişimi; askeri bilimsel ve teknolojik araştırma alanlarında bilgi ve tecrübe paylaşımı; mayın ve el yapımı patlayıcılarla mücadele alanında eğitim, bilgi ve tecrübe değişimi ile Anlaşmada belirtilen diğer konularda iki ülkenin silahlı kuvvetleri arasında iş birliğinin geliştirilmesi öngörülmektedir.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
İLE
MOZAMBİK CUMHURİYETİ
ARASINDA
ASKERÎ ÇERÇEVE ANLAŞMASI

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ İLE
MOZAMBİK CUMHURİYETİ ARASINDA
ASKERİ ÇERÇEVE ANLAŞMASI**

GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti ve Mozambik Cumhuriyeti (bundan böyle "Taraf" veya "Taraflar" olarak adlandırılacaklardır),

Birleşmiş Milletler Şartı'nın amaç ve ilkelerine bağlılıklarını teyit ederek,

Tarafların egemenliği ve eşitliğine karşılıklı saygı temelinde askerî alanda iş birliğinin, Tarafların ortak menfaatlerine ve ekonomik verimliliğine katkıda bulunacağını vurgulayarak,

Taraflar arasındaki mevcut dostane ilişkilerin, ulusal kanunlar, uluslararası kurallar ve anlaşmalar temelinde geliştirilmesi ihtiyacını belirterek,

Aşağıdaki hususlarda anlaşmaya varmışlardır:

**MADDE I
AMAÇ**

Bu Anlaşma'nın amacı, MADDE IV'te belirtilen alanlarda, Taraflar arasındaki ilişkiler için bir çerçeve oluşturmak ve iş birliğini geliştirmektir.

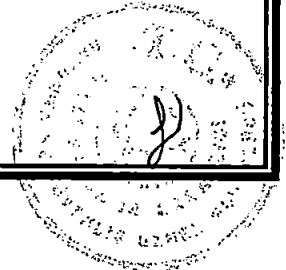
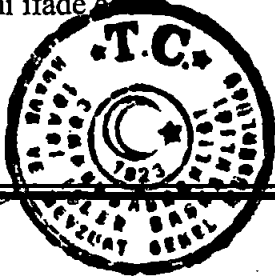
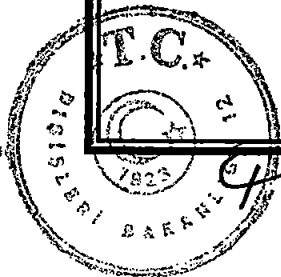
**MADDE II
KAPSAM**

Bu Anlaşma, MADDE IV'te belirtilen alanlarda personel, malzeme, teçhizat, bilgi ve tecrübe değişimi konularına uygulanır.

**MADDE III
TANIMLAR**

Bu Anlaşma'da kullanılan terimler aşağıdaki anlamları taşır:

1. **"Gönderen Taraf"** Bu Anlaşma'nın uygulanması amacıyla Kabul Eden Tarafa personel, malzeme ve teçhizat gönderen Tarafı ifade eder.
2. **"Kabul Eden Taraf"** Bu Anlaşma'nın uygulanması amacıyla ülkesinde Gönderen Tarafa ait personel, malzeme ve teçhizatı bulunan Tarafı ifade eder.
3. **"Misafir Personel"** Taraflardan herhangi birinin bu Anlaşmanın uygulanması amacıyla diğer Tarafa gönderdiği asker veya sivil personelini ifade eder.
4. **"Misafir Öğrenci"** Gönderen Tarafın Silahlı Kuvvetlerinde görevlendirilmek üzere, Gönderen Tarafça, Kabul Eden Tarafın askerî okullarına veya Kabul Eden Tarafın belirleyeceği diğer öğretim kurumlarına eğitim almak için gönderilen öğrenciyi ifade eder.
5. **"Yakınlar"** Misafir Personelin kendi ulusal mevzuatına göre bakmakla yükümlü olduğu eş ve çocuklarını ifade eder.

6. **"Kıdemli Personel"** Bu Anlaşma kapsamında gönderilen askerî/sivil grubun faaliyetlerine nezaret etmeye yetkili, Gönderen Tarafın ulusal mevzuatına uygun olarak atanmış, Misafir Personel arasındaki en kıdemli kişiyi ifade eder.

7. **"Hibe"** Bir malzeme veya hizmetin bağışlanmasını veya bedelsiz devrini ifade eder.

8. **"Hizmet"** Taraflar arasında bu Anlaşmaya göre bir işin yapılması için eğitim, teknik bilgi, destek, geliştirme, bakım, onarım, kurtarma, ulaştırma, imha, liman ve müşavirlik desteği sağlanması ile mülkiyeti elde olmak kaydıyla tahsis edilebilecek kara, deniz ve hava araç, gereç, silahları, bina ve araziyi ifade eder.

9. **"Lojistik Destek"** Tarafların envanterinde bulunan mal ve Taraflarca üzerinde mutabık kalınacak hizmetlerin hibesi, mübadelesi, satışı, tahsisi, kiralanması ve söz konusu malzemelerin ulaştırma hizmetlerinin bedelli/bedelsiz yapılması, teknoloji transferi ve lisans verilmesini kapsar.

10. **"Lojistik İş Birliği"** Tarafların, eşitlik, mütekabiliyet ve karşılıklı menfaatlerine uygun olarak lojistik alanda gerçekleştirecekleri faaliyetleri ifade eder.

11. **"İkmal Maddesi"** Tarafların Silahlı Kuvvetlerinin; donanım, bakım ve onarım, idame ve eğitim faaliyetleri için zaruri olan her cins araç, gereç, makine, teçhizat, hammadde, silah, mühimmat, ana malzeme, kimyevi malzeme, yedek parça, giyecek, yiyecek, yakacak, akaryakıt, ilaç (tıbbi sarf malzemeleri, sağlık sınıfı ana malzemeler ile sağlık eğitim yardımcı malzemeleri), donatım ve eğitim malzemelerini ifade eder.

12. **"Gizlilik Dereceli Bilgi ve Malzeme"** Ulusal güvenlik kapsamında koruma gerektiren resmî bilgi, belge ve malzemedir. Bu sebeple ulusal güvenlik sınıflandırması uygulaması ile düzenlenir. Bu bilgi sözlü, görsel, manyetik veya basılı şekilde olabilir veya Fikri Mülkiyet Hakları kapsamında bilgi içeren teknolojik veya cihaz formunda olabilir.

MADDE IV ASKERÎ İŞ BİRLİĞİ ALANLARI

Taraflar arasında iş birliği aşağıdaki alanları kapsar:

1. Askerî eğitim ve öğretim;

a. Askerî okul, eğitim ve öğretim merkezleri veya Kabul Eden Tarafın belirleyeceği diğer eğitim kurumlarında verilen eğitim, öğretim ve kurslar,

b. Askerî birlik, karargâh veya kurumlarda görev başı eğitimi,

c. Eğitim ve öğretim kurumları arasında karşılıklı/tek taraflı Misafir Personel, Misafir Öğrenci veya öğretim elemanı değişimi,

d. Eğitim ve öğretimin geliştirilmesine yönelik karşılıklı temas ziyaretleri ve bilgi alışverişi.

2. Tatbikat/eğitim/yarışma/müsabakalara veya ortak tatbikatlara fiili veya gözlemci olarak karşılıklı katılım sağlanması,

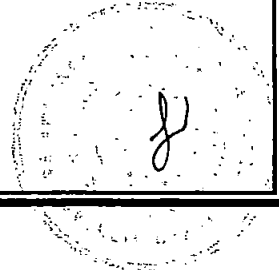
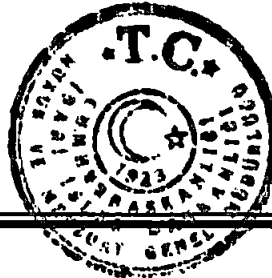
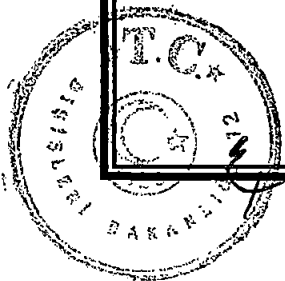
3. Savunma sanayi,

4. Silahlı Kuvvetler arasında askerî iş birliği ve temas ziyaretleri,

5. Askerî istihbarat değişimi,
6. Lojistik iş birliği, lojistik destek ve lojistik sistemler,
7. Askerî tıp ve sağlık hizmetleri,
8. Muhabere, elektronik, bilgi sistemleri ve siber savunma,
9. Barışı koruma, insani yardım, deniz haydutluğu ile mücadele operasyonları gibi savaş haricindeki harekâtlar,
10. Askerî hukuk sistemleri konusunda bilgi değişimi,
11. Haritacılık ve hidrografi,
12. Mesleki gelişim amaçlı personel değişimi,
13. Misafir Personel, danışman veya birlik değişimi,
14. Askerî bilimsel ve teknolojik araştırma alanlarına ilişkin bilgi ve tecrübe değişimi,
15. Bilimsel, sosyal, sportif ve kültürel etkinlikler,
16. El yapımı patlayıcılar ile mücadele, patlayıcı madde imhası ve mayın faaliyetlerine ilişkin eğitim ve bilgi/tecrübe değişimi,
17. Afet ve Acil Durum Harekâtı kapsamında eğitim ve bilgi/tecrübe değişimi,
18. Askerî tarih, arşiv, yayın/yayım ve müzecilik.

MADDE V **UYGULAMA VE İŞ BİRLİĞİ ESASLARI**

1. Taraflar, kendi kararlarına bağlı olarak, aşağıdaki şekillerde iş birliği gerçekleştirebilir:
 - a. Savunma Bakanları, Genelkurmay Başkanları ve onların yardımcıları veya Taraflarca yetkilendirilen diğer görevlilerin toplantı ve ziyaretleri,
 - b. Her iki Tarafın uzmanları arasında çeşitli faaliyet alanlarında tecrübe değişimi,
 - c. Askerî birlik, karargâh veya kurumlarda ücretli, ücretsiz veya indirimli ücret karşılığında eğitim, öğretim ve kursların düzenlenmesi,
 - d. Benzer askerî kurumlar arasında irtibatlar,
 - e. Müşterek müzakerelerin, istişarelerin, toplantıların düzenlenmesi ve kurslara, sempozyumlara ve konferanslara katılım,
 - f. Fiili atış uygulamalarını da içerecek şekilde askerî tatbikatlara katılım, bu askerî tatbikatlara gözlemci statüsünde iştirak, geçiş eğitimlerinin ve liman ziyaretlerinin icrası, müşterek tatbikatların düzenlenmesi,
 - g. Bilgi ve eğitim malzemelerinin değişimi,
 - h. Bu Anlaşma kapsamında bulunan iş birliği alanlarında, Taraflarının envanterinde bulunan mal ve Taraflarca üzerinde mutabık kalınacak hizmetlerin hibesı, mübadelesi, satışı, tahsisi, kiralanması ve söz konusu malzemelerin ulaştırma hizmetlerinin bedelli/bedelsiz yapılması, teknoloji transferi ve lisans verilmesi.

2. Lojistik iş birliği veya lojistik destek çerçevesinde yürütülecek faaliyetler, tarafların diğer ülkelerle imzalamış olduğu yürürlükteki anlaşmalarından kaynaklanan üçüncü tarafa transfer kısıtlarına uygun olarak icra edilir.
3. Taraflar, bu Anlaşma'nın uygulanması amacıyla Tarafların ulusal mevzuatlarında öngörülecek onay süreçlerine ve bu Anlaşma hükümlerine uygun olan tamamlayıcı mutabakat muhtıraları, protokoller ve düzenlemeler akdedebilir.
4. İş birliği, Tarafların karşılıklı çıkar ve ihtiyaçları dikkate alınarak mütekabiliyet esasına göre gerçekleştirilir.
5. Tarafların bu Anlaşma, diğer mutabakat muhtıraları, protokoller ve düzenlemeler uyarınca, hibe şeklinde veya bedeli mukabili birbirlerine verecekleri veya ortak üretecekleri malzemeler, ikmal maddeleri, teknik bilgi ve belgeler, önceden karşılıklı mutabakat sağlanmadan üçüncü bir tarafa devredilemez.
6. Kabul Eden Taraf, bu Anlaşma kapsamında kendisine hibe olarak verilecek malzemenin hizmet dışına çıkarılması halinde Gönderen Tarafa yazılı bildirimde bulunur.

MADDE VI

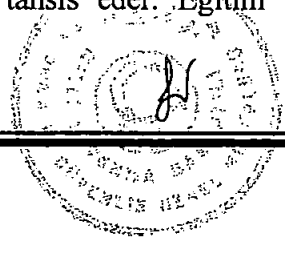
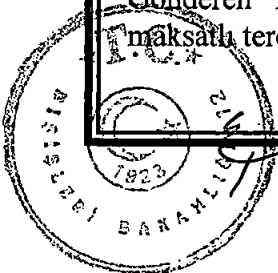
YETKİLİ MAKAMLAR VE YILLIK UYGULAMA PLANLARI

1. Bu Anlaşma'nın uygulanmasında yetkili makamlar şunlardır:
Türkiye Cumhuriyeti adına: Türkiye Cumhuriyeti Millî Savunma Bakanlığı,
Mozambik Cumhuriyeti adına: Mozambik Cumhuriyeti Millî Savunma Bakanlığı.
2. Taraflar, bu Anlaşma'nın uygulanması için müşterek faaliyetlere ilişkin Yıllık Uygulama Planları hazırlar. Yıllık Uygulama Planları, icra edilecek faaliyetlerin adını, kapsamını, tipini, zamanını, yerini, icra edecek kurumları, mali hususları ve diğer ayrıntıları içerir.
3. Taraflar arasındaki iş birliği, Yıllık Uygulama Planlarında belirtilen tüm düzeylerde yapılacak karşılıklı ziyaretler ile kuvvetlendirilir.

MADDE VII

EĞİTİM/KURS KOŞULLARI

1. Eğitim ve öğretim, Kabul Eden Tarafın mevzuatının öngördüğü koşullara göre verilir.
2. Bu Anlaşma'ya uygun olarak, Gönderen Tarafın yapacağı bir eğitim talebi, eğitim veya kursun başlamasından önceki yılın en geç Mart ayında Kabul Eden Tarafa resmî yazı ile bildirilir. Talebin alınmasını müteakip, Kabul Eden Taraf bu talebi inceler ve en geç Temmuz ayında Gönderen Tarafa cevabını bildirir.
3. İlave eğitim talebi olması durumunda, söz konusu talep resmî yazı ile bildirilir. Taraflar arasında yapılacak istişare sonucunda ve imkânların izin verdiği ölçüde, bu kapsamdaki ilave talepler planlı ihtiyaçlara dâhil edilebilir.
4. Kabul Eden Tarafça İngilizce dilinde verilen eğitimler hariç olmak üzere, eğitimlerin, Kabul Eden Tarafın dilinde gerçekleştirilmesi esastır. Ancak Gönderen Tarafça talep edildiği takdirde ve Kabul Eden Tarafın uygun görmesi halinde, 3 (üç) aydan kısa süreli eğitimler tercüman yardımıyla verilebilir. Eğitimin tercüman vasıtasıyla verilmesi durumunda, Gönderen Taraf eğitime gelecek personele yeterli sayıda tercüman tahsis eder. Eğitim maksatlı tercüme/tercümancılarını Gönderen Tarafça karşılanır.

5. Kabul Eden Tarafın gerekli düzenlemeleri yapabilmesi maksadıyla; Gönderen Tarafça eğitime nihaî katılım kararı, eğitim/kurs maksadıyla gönderilen Misafir Personel sayısı, uçuş bilgileri ve diğer bilgiler eğitim başlangıç tarihinden itibaren en az 45 (kırk beş) gün önce Kabul Eden Tarafa bildirilir. Bildirimlerin zamanında yapılmaması halinde, Kabul Eden Taraf kurs/eğitim talebini sonraki bir zamana erteleme veya tamamen iptal etme hakkına sahiptir.
6. Misafir Personel ve Misafir Öğrencilerin eğitimi, eğitimin verildiği kurum veya birliklerin programlarına uygun olarak sağlanır. Eğitim konularının ulusal güvenlikle ilgili hususları içermesi durumunda kısıtlama uygulanabilir.
7. Kabul Eden Taraf, Misafir Personel ve Misafir Öğrenciye eğitimde gerekli teçhizat ve malzemelerden hangilerini sağlayacağını ve eğitim bitiminde bunlardan hangilerinin Kabul Eden Tarafa iade edileceğini belirtir.
8. Misafir Personel ve Misafir Öğrenciler, Kabul Eden Tarafın Yetkili Makamı tarafından tespit edilen ölçütlere göre Gönderen Tarafça seçilir. Kabul Eden Tarafça tespit edilen ölçütlere haiz olmayan Misafir Personel ve Misafir Öğrenciler, eğitim ve öğretim için kabul edilmez.
9. Sınav şekilleri ve eğitimle ilgili hususlar, Kabul Eden Tarafça tespit edilir.
10. Eğitim/kurslara katılmak üzere gönderilen ve belirlenmiş eğitim/kurs programını tamamıyla takip eden, eğitim/kurs koşullarına göre düzenlenmiş sınavlarda başarılı olan, tez/projeleri başarıyla hazırlayan Misafir Personel ve Misafir Öğrencilere, uygun ihtisası ya da eğitim programını (akademik derece) tamamladığını gösterir belge verilir. Diploma (belge, sertifika) denkliği, millî mevzuatına göre Gönderen Tarafın yükseköğrenim kurumlarının onayına tabidir.

MADDE VIII

GİZLİLİK DERECELİ BİLGİ VE MALZEMENİN GÜVENLİĞİ

1. Bu Anlaşma kapsamında temin edilen veya üretilen gizlilik dereceli tüm bilgiler, belgeler, maddi ve fikrî mülkiyet hakları ile askerî malzeme, Taraflar arasında akdedilecek müteakip mutabakat muhtıraları, protokoller ve düzenlemelere uygun olarak amaçları doğrultusunda mübadele edilir, kullanılır ve muhafaza edilir.
2. Taraflar, ulusal mevzuatlarına uygun olarak, bu Anlaşmanın uygulanması veya ortak faaliyetlerin yerine getirilmesi kapsamında mübadele edilecek bilgi, belge, malzeme ve teçhizata ait tüm bilgilerin korunmasını sağlar. Bu çerçevede, aynı derecede gizlilik derecesi taşıyan kendilerine ait bilgilerin korunması için uygulanan önlemleri alır. Taraflar, mübadele edilen bilgilere aşağıda yer alan çizelgede belirtilen gizlilik derecelerinden uygun olanı verir.

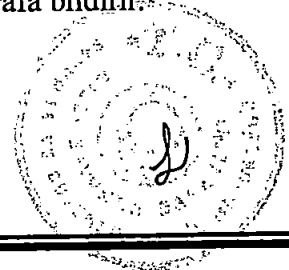
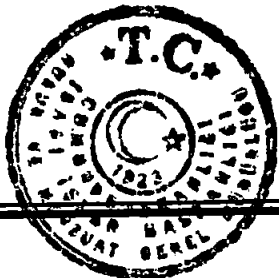
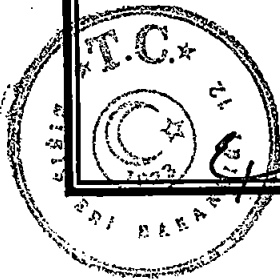
Türkiye Cumhuriyeti İçin	İngilizce Karşılığı	Mozambik Cumhuriyeti İçin
Çok Gizli	Top Secret	Muito Secreto
Gizli	Secret	Secreto
Hizmete Özel	Restricted	Restrito

3. Gizlilik dereceli bilgi ve malzeme, bu bilgi ve malzemeleri sağlayan Tarafın yazılı ön onayı olmadan ifşa edilmez ve üçüncü bir tarafla paylaşılmaz (veya üçüncü bir tarafa devredilmez).

4. Gizlilik dereceli bilgi ve malzeme, sadece hükümetler arası kanallar yoluyla veya Taraflarca belirlenen güvenlik makamlarınca uygun bulunan diğer kanallardan mübadele edilir. Bilginin gizlilik derecesi, bilgiyi sağlayan Tarafça belirlenir.
5. Taraflar, Anlaşma sona erdiğinde dahi, mübadele edilen gizlilik dereceli bilgi ve malzemenin korunması ve gizlilik derecesinin kaldırılmasının önlenmesinden sorumlu olmaya devam eder.
6. Taraflar, ulusal mevzuatları ve taraf oldukları uluslararası andlaşmalar çerçevesinde, bu Anlaşma kapsamında oluşturulacak ve devredilecek fikri mülkiyet haklarının etkin bir şekilde korunmasını sağlar. Bu Anlaşma bağlamında, fikri mülkiyet kavramı 14 Temmuz 1967 tarihinde Stokholm'de imzalanmış olan Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü'nü Kuran Anlaşma'nın 2'nci maddesinde tanımlandığı şekilde anlaşılır.
7. İhtiyaç duyulması halinde; Taraflar arasında, MADDE IV'te belirtilen iş birliği alanlarının her biri için yetkilendirilmiş olan makamların sorumluluğunda, bu Anlaşma kapsamında mübadele edilen gizlilik dereceli bilgi ve malzemenin transferi, kullanılması ve korunması konusunda ayrı bir güvenlik anlaşması imzalanabilir.
8. Bu Anlaşmanın hükümlerinin uygulanması sırasında elde edilen bilgi, Taraflardan biri tarafından diğer Tarafın veya üçüncü Tarafların çıkarları aleyhine kullanılamaz.
9. Taraflar, gizlilik dereceli bilgi ve malzemeye erişimin, bilmesi gereken prensibine göre ve uygun güvenlik kleransına sahip personel tarafından yapılmasını sağlar.
10. Bu Anlaşma'nın uygulanması kapsamında mübadele edilen bilgilerin beklenmedik şekilde ifşa olması halinde, bu durumu tespit eden Taraf, diğer Tarafı durumdan derhal haberdar eder.
11. Taraflar, iş birliği faaliyetlerinde patent, telif hakları, fikri mülkiyet hakları ve ticari sırları düzenleyen tarafı oldukları uluslararası anlaşmalar ile yürürlükteki mevzuatlarına riayet eder. Taraflarca millî sırlarla ilgili konularda kısıtlamalar konulabilir.

MADDE IX ASKERİ İSTİHBARAT

1. Bu Madde, Tarafların karşılıklı menfaatlerine hanel getireceği düşünülen ve birlikte kararlaştırılacak ülkelerle ilgili, öncelik askerî faaliyetlerde olmak üzere, Tarafların Silahlı Kuvvetlerinin ilgi alanındaki gelişmeleri ve bu ülkelerin Türkiye Cumhuriyeti ve Mozambik Cumhuriyeti'ndeki faaliyetleri ile ilgili askerî istihbarat bilgilerinin mübadelesini kapsar.
2. İstihbarat bilgi mübadelesi, aşağıda belirtilen vasıtalar aracılığıyla ve yöntemlere uygun olarak yapılır:
 - a. Her iki ülke Askerî İstihbarat Başkanları veya yetki verdikleri personel tarafından bir yıl Türkiye Cumhuriyeti'nde, bir yıl Mozambik Cumhuriyeti'nde olmak üzere dönüşümlü olarak yapılacak ikili görüşmelerde her türlü koordinasyon konusu (mübadele konuları dâhil) taraflar arasında ilgili yıl içerisinde karşılıklı mutabakatla tespit edilir.
 - b. Ziyaret eden taraf, planlanan tarihten en az 15 (onbeş) gün önce heyetteki görevlilerin isim, rütbe, görev ve güvenlik kleranslarını Kabul Eden Tarafa bildirir.

c. Dokümanlar ve müzakerelerin dili İngilizce'dir. Talep edildiği takdirde, müzakereler tercüman aracılığı ile yapılabilir.

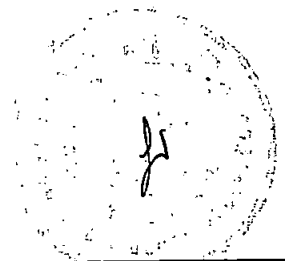
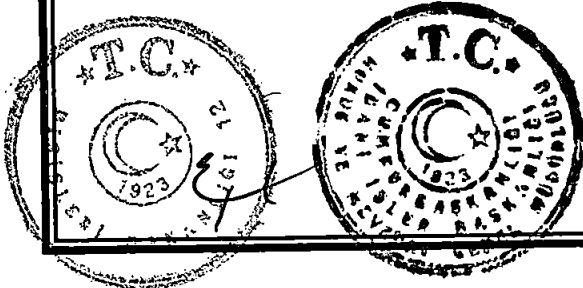
d. Mübadele edilebilecek bilgiler yazılı doküman olarak verilir. Konu ile ilgili varsa CD, DVD, film, fotoğraf, slayt, vb. dokümana eklenir.

e. Her iki Taraf birbirlerinin bilgi isteklerine mümkün olan en kısa zamanda karşılıklı olarak kararlaştırılmış güvenli kanallardan cevap vermekte mutabıktır.

f. Askerî istihbarat bilgilerinin değişimine ilişkin talep, her bir durum temelinde değerlendirilir ve taraflardan birinin ulusal egemenliğini ve güvenliğini tehlikeye atması veya ulusal/uluslararası çıkarlarıyla önemli ölçüde çelişmesi halinde reddedilebilir.

MADDE X HUKUKİ HUSUSLAR

1. Misafir Personel ve Yakınları ile Misafir Öğrenciler; giriş, ikamet ve çıkış dâhil, Kabul Eden Taraf ülkesinde bulundukları sürece Kabul Eden Tarafın ulusal mevzuatı ve yargı yetkisine tabidir. Kabul Eden Tarafın cezai yargı yetkisinin uygulandığı ve hüküm içeriğinin Gönderen Tarafın mevzuatında bulunmayan bir cezayı öngördüğü hallerde, her iki Tarafın mevzuatında yer alan bir ceza türü uygulanır.
2. Kabul Eden Taraf, Misafir Personel, Yakınları veya Misafir Öğrencilerin gözaltına alınması veya tutuklanması halinde Gönderen Tarafı derhal durumdan haberdar eder.
3. Misafir Personel, Yakınları veya Misafir Öğrencilerin Kabul Eden Tarafta yasal bir soruşturmaya veya yargılanmaya muhatap olması durumunda, bu kişi Kabul Eden Taraf vatandaşlarına sağlananlardan az olmamak koşulu ile genel olarak kabul edilmiş hukuki korumadan istifade etme hakkına sahiptir.
4. Kabul Eden Tarafın kanunlarını ihlal ettikleri takdirde, Misafir Öğrenci ve Misafir Personelin faaliyetlerine son verilebilir.
5. Misafir Personel ve Misafir Öğrenciler, bulundukları kıta, karargâh ve kurumlarda uygulanan disiplin kurallarına uyar.
6. Misafir Öğrenciler, disiplin cezaları yönünden Kabul Eden Tarafın ulusal mevzuatına, Misafir Personel ise Gönderen Tarafın ulusal mevzuatına tabidir. Kabul Eden Tarafın yetkili askerî makamları, emrindeki Misafir Personele görevin gerektirdiği emirleri verebilir.
7. Gönderen Tarafın Kıdemli Personeli, kendi askerî hizmet ve disiplin yasalarının hükümleri uyarınca, Misafir Personele disiplin tedbirlerini uygulamaya yetkilidir.
8. Misafir Personel, Yakınları veya Misafir Öğrenciler, hiçbir siyasi faaliyet veya Kabul Eden Taraf aleyhinde faaliyette bulunmaz.

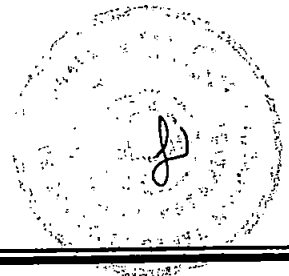
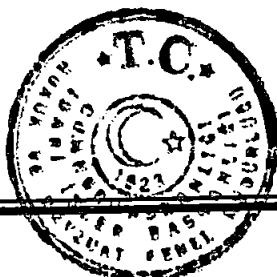
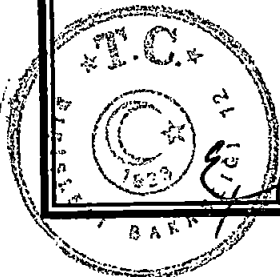

MADDE XI TAZMİNAT TALEPLERİ

1. Bu Anlaşma'nın uygulanması esnasında, üçüncü taraf tazminat talepleri konusunda Kabul Eden Tarafın ulusal mevzuatı geçerlidir.
2. Taraflar, ağır ihmal veya kasıt bulunmadıkça, bu Anlaşma kapsamındaki faaliyetlerin icrası esnasında personelinin yaralanması veya ölümü halinde veya kişilere, mallara ve çevreye verilen zarar/ziyan nedeniyle birbirlerinden tazminat talebinde bulunamaz.
3. Taraflar ortaya çıkan durumun ağır ihmal veya kasıttan kaynaklanıp kaynaklanmadığını müştereken belirler.

MADDE XII İDARİ HUSUSLAR

1. Misafir Personel ve Yakınları ile Misafir Öğrenciler, diplomatik dokunulmazlık ve imtiyazlara sahip olmaz.
2. Taraflarca karşılıklı olarak aksi yönde bir karar alınmadıkça Kabul Eden Taraf, Misafir Öğrenci ve Misafir Personele bu Anlaşma'da veya müteakip anlaşmalar ve düzenlemelerde belirtilenlerden başka görevler vermez.
3. Misafir Öğrenci ve Misafir Personel, Kabul Eden Tarafın emsal personeline uygulanan idari uygulamalara tabidir.
4. Bu Anlaşma çerçevesinde imzalanacak diğer mutabakat muhtıraları, protokoller ve teknik düzenlemeler ile aksine karar verilmedikçe, Gönderen Tarafın askerî personeli kendi millî üniformalarını giyme hakkına sahiptir. Görev sırasında, bir faaliyetin icrası için gerekli teçhizat mümkün olduğunca Kabul Eden Taraf tarafından sağlanır. Ancak, Misafir Öğrenciler, Kabul Eden Tarafın sağlayacağı askerî üniformayı giymek zorundadır. Bu Misafir Öğrenciler Gönderen Taraf tarafından verilen bir askerî sembolü tanınmaları için üniformalarına takabilir.
5. Gönderen Taraf, gerekli gördüğünde personelinin geri çağırma hakkını saklı tutar. Kabul Eden Taraf herhangi bir sebep göstermeksizin, Gönderen Tarafın personelinin geri çekmesini ya da değiştirmesini isteyebilir. Bu durumda Kabul Eden Taraf, Gönderen Tarafa askerî ataşelikler aracılığı ile yalnızca personelin değiştirilmesine ilişkin yazılı talebini bildirir. Kabul Eden Taraf, söz konusu personelin dönüşü için mümkün olan en kısa zamanda gerekli tedbirleri alır.
6. İstisna teşkil eden idari hususlar, bu Anlaşma çerçevesinde imzalanacak diğer mutabakat muhtıraları, protokoller veya teknik düzenlemelerde belirlenir.
7. Misafir Personel ve Yakınları orduvevleri, askerî gazinolar ve askerî kantinlerden Kabul Eden Tarafın mevzuatı çerçevesinde yararlanabilir.
8. Misafir Personel ve Yakınları ile Misafir Öğrencilerden herhangi birinin ölmesi durumunda, Kabul Eden Taraf, Gönderen Tarafı durumdan derhal haberdar eder, ölen kişinin cenazesini kendi ülkesindeki en yakın uluslararası havaalanına nakleder ve cenaze nakledilinceye kadar sıhhi koruma dâhil gerekli diğer tedbirleri alır.

9. Misafir Personel ve Yakınları ile Misafir Öğrenciler çevreye zarar verebilecek faaliyetlerden kaçınır, çevre kirliliğinin önlenmesine azami dikkat eder ve Kabul Eden Tarafın konuya ilişkin düzenlemelerine uyar.

10. Kabul Eden Taraf, bu Anlaşma kapsamında bulunan iş birliği faaliyetlerinin icrası için gerekli olan lojistik destek ile ulaştırma hizmetlerinin, mütakabiliyet ilkesi temelinde ve imkân ve kabiliyetleri çerçevesinde ücreti mukabili/ücretsiz olarak teminine ilişkin nihai kararı verir.

11. Eğitim ve öğretim, Kabul Eden Tarafın mevzuatına göre verilir. Misafir Öğrenci ve Misafir Personelden; akademik başarısızlık, disiplinsizlik, sağlık sorunları vb. nedenlerle eğitim ve öğretimi takip edemeyecek olanların eğitim ve öğretim kurumları ile ilişkileri Kabul Eden Tarafın mevzuatında belirtilen esaslar çerçevesinde kesilir. Taraflarca gerekli görülmesi halinde hayati risk içeren ve uzmanlık gerektiren (uçuş eğitimi, atış eğitimleri, vb.) eğitimler için bu Anlaşma'ya dayanan protokoller yapılabilir.

MADDE XIII SAĞLIK HİZMETLERİ

1. Misafir Personel ve Misafir Öğrenciler, bu Anlaşma gereği her türlü faaliyeti gerçekleştirebilecek sağlık koşullarında bulunur. Kabul Eden Taraf bu kişilerin sağlık bakımından uygun olduğunu gösteren bir sağlık raporu talep edebilir.

2. Misafir Öğrencilerin muayene ve tedavi hizmet giderleri, Kabul Eden Tarafın ulusal mevzuatına göre karşılanır. Kabul Eden Taraf, Misafir Öğrencilerin sağlık sigortası primleri veya sağlık giderlerini karşılar.

3. Kabul Eden Taraf, Misafir Personel ile Yakınlarının acil sağlık ve acil diş bakım hizmetlerini ücretsiz olarak karşılar. Misafir Personel ve Yakınlarının acil sağlık ve acil diş bakım hizmetleri dışında kalan muayene ve tedavi hizmetleri giderleri, Kabul Eden Tarafın ulusal mevzuatına uygun olarak yaptırılacak bir sağlık sigortası tarafından karşılanır.

4. Kabul Eden Taraf, Misafir Personel ve Yakınlarının sigorta primleri veya tüm tedavi giderlerini ücretsiz veya ücretli olarak sağlayabilir. Kabul Eden Taraf ücretli verilmesine karar verirse Misafir Personel ve Yakınlarının sigorta primleri veya tüm tedavi giderleri Gönderen Taraf veya Misafir Personel tarafından karşılanır.

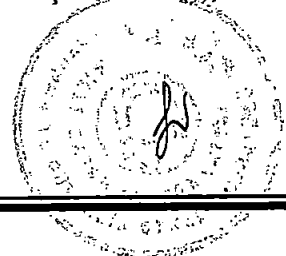
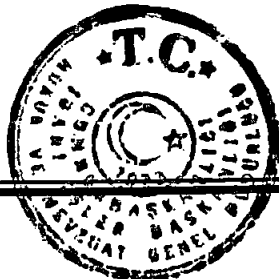
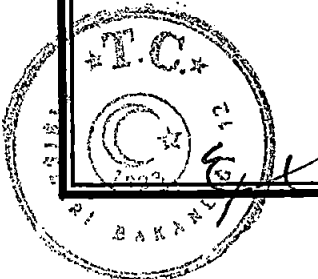
MADDE XIV MALİ HUSUSLAR

1. Bu Anlaşma kapsamında bulunan iş birliği faaliyetlerinin icrası maksadıyla görevlendirilen Misafir Personel ve Misafir Öğrencilerin maaş/harçlık, iase, ibate, ulaştırma ve diğer mali haklarından, Gönderen Taraf sorumludur.

2. Ancak, Gönderen Tarafça talep edildiği takdirde; iş birliği alanlarının icrası maksadıyla görevlendirilen Misafir Personel ve eğitim ve öğretim maksadıyla görevlendirilen Misafir Öğrenciler için aşağıdaki hususların karşılanıp karşılanmayacağına ve karşılanma esaslarına Kabul Eden Taraf karar verir.

a. Misafir Personel için:

(1) Yurt içi ve yurt dışı ulaşım (usul ve esaslar Kabul Eden Tarafça belirlenir),

(2) Aylık maaş (esaslar ve miktar kursiyer subay ve astsubayların rütbelerine göre, sivil şahısların statülerine göre Kabul Eden Taraf tarafından belirlenir),

(3) Eğitim ve öğretim masrafları (ücretli, indirimli veya ücretsiz),

(4) Giyim-kuşam (esasları Kabul Eden Tarafça belirlenir),

(5) Uzmanlık eğitimi gören doktorlar için nöbet ücreti,

(6) İaşe,

(7) İbate (Kabul Eden Tarafça belirlenecek konaklama yeri),

(8) Aylık maaş ödenen Misafir Personelin iaşe ve ibatesi (Kabul Eden Tarafça) karşılanmaz.

b. Misafir Öğrenciler için:

(1) Yurt içi ve yurt dışı ulaşım (usul ve esaslar Kabul Eden Tarafça belirlenir),

(2) İaşe,

(3) İbate (Kabul Eden Tarafça belirlenecek misafirhane veya tesiste),

(4) Harçlık (esaslar ve miktar Kabul Eden Tarafça belirlenir),

(5) Eğitim ve öğretim masrafları (ücretli, indirimli veya ücretsiz),

(6) Giyim-kuşam (esasları Kabul Eden Tarafça belirlenir),

(7) Tıp Fakültesi 6'ncı sınıf öğrencilerine intörn eğitimi döneminde ödenen ücretler.

3. Türkiye Cumhuriyeti'nde verilecek Türkçe lisan kursları (akademik eğitimlerde verilen lisan hazırlık sınıfları dâhil) ile Mozambik Cumhuriyeti'nde verilecek Portekizce lisan kursları ücretsizdir. Yüksek maliyet gerektiren eğitimler (uçuş eğitimi, dalgıç eğitimi, serbest çıkış kulesi eğitimi, vb. gibi) tam ücretli olarak verilebilir.

4. Misafir Öğrenci ve Misafir Personel, Kabul Eden Tarafı kesin olarak terk ederken kendi borçları ile Yakınlarının borçlarını tasfiye eder. Acil geri çekme halinde, Misafir Personel ve Yakınları ile Misafir Öğrencilerin borçları Kabul Eden Taraf tarafından düzenlenecek yapılan harcama tutarını gösteren ve ilgili makam tarafından onaylanmış belgeye istinaden Gönderen Taraf tarafından ödenir.

5. Eğitim ve öğretim giderleri, Gönderen Tarafça, her eğitim ve öğretim süresinin sonunda yapılan harcama tutarını gösteren ve ilgili makam tarafından onaylanmış belgenin alınmasını takip eden 60 (altmış) gün içinde (bir ay ve daha kısa süreli eğitimlerde peşin ödeme yapılır), Kabul Eden Tarafın yetkili makamı tarafından belirlenen banka nezdinde açılan hesaba ABD doları cinsinden yatırılır. ABD doları cinsinden transfer yapılamaması halinde Kabul Eden Tarafça belirlenen ve konvertibl olan para biriminden ödeme yapılır.

6. Misafir Personel ve Yakınları ile Misafir Öğrenciler, giriş, kalış ve çıkışları süresince, Kabul Eden Tarafın yürürlükteki vergi hukukuna tabidir.

7. Tarafların karşılıklı mutabakatı ile hizmetten faydalanan ülkenin sınırları içinde yerinde hizmet sağlanmasının kararlaştırılması durumunda, ortaya çıkan maliyetler hizmetten faydalanan Tarafça karşılanır. Ancak talep edilmesi veya uygun görülmesi halinde, bu maliyetlerin kısmen ya da tamamen karşılanmasına hizmeti sunan Taraf karar verir.

MADDE XV
GÜMRÜK VE PASAPORT İŞLEMLERİ

1. Misafir Personel ve Yakınları ile Misafir Öğrenciler, Kabul Eden Tarafın ülkesinde, Kabul Eden Tarafın yabancıların ikamet ve seyahatleri hakkındaki düzenlemelerine tabidir.
2. Misafir Personel ve Yakınları ile Misafir Öğrenciler, Kabul Eden Tarafın ülkesine giriş ve çıkışlarda bu Devletin pasaport ve gümrük ile ilgili düzenlemelerine tabidir. Ancak, Kabul Eden Taraf, kendi mevzuatı çerçevesinde mümkün olan tüm idari kolaylıkları sağlar.

MADDE XVI
TARAFLARIN DİĞER ULUSLARARASI ANLAŞMALARDAN
DOĞAN TAAHHÜTLERİ

Bu Anlaşma'nın hükümleri, Tarafların diğer uluslararası anlaşmalardan doğan hak ve taahhütlerini etkilemez ve diğer Devletlerin çıkarları, güvenliği ve ülke bütünlüğüne karşı kullanılamaz.

MADDE XVII
UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜLMESİ

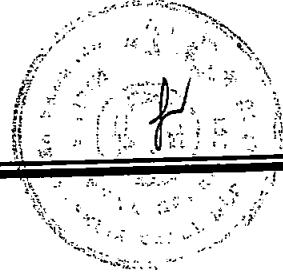
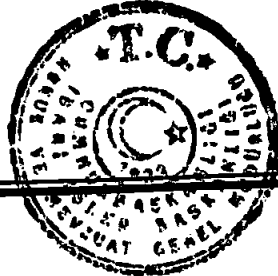
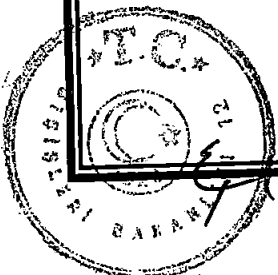
1. Bu Anlaşma'nın uygulanmasından veya yorumlanmasından doğan herhangi bir uyuşmazlık Taraflar arasında mümkün olan en alt düzeyde istişare ve görüşmeler yoluyla çözülür ve çözüm için herhangi bir ulusal veya uluslararası mahkemeye veya üçüncü tarafa intikal ettirilemez.
2. Uyuşmazlık meydana geldiği tarihten itibaren 60 (altmış) gün içinde çözümlenemezse, Taraflar 30 (otuz) gün içinde görüşmelere başlar. Müteakip 60 (altmış) gün içinde çözüm sağlanamadığı takdirde, Taraflar bu Anlaşma'yı MADDE XIX'da belirtilen usul uyarınca sona erdirebilir.

MADDE XVIII
TADİL VE GÖZDEN GEÇİRME

Taraflardan her biri gerektiğinde bu Anlaşma'nın değiştirilmesi veya gözden geçirilmesini diplomatik yollarla önerebilir. Yazılı önerinin alındığı tarihten itibaren 30 (otuz) gün içerisinde görüşmeler başlar. 60 (altmış) gün içerisinde bir sonuca varılamaz ise, Taraflar bu Anlaşma'yı MADDE XIX'da belirtilen usul uyarınca sona erdirebilir. Üzerinde yazılı olarak mutabık kalınan tadil veya değişiklikler, bu Anlaşma'nın yürürlüğe girişini düzenleyen MADDE XX'de belirtilen usul uyarınca yürürlüğe girer.

MADDE XIX
YÜRÜRLÜK SÜRESİ VE SONA ERDİRME

1. Bu Anlaşma, 5 (beş) yıllık süre için yürürlükte kalır.
2. Bu Anlaşma, taraflardan biri Anlaşma'yı sona erdirme niyetini diğer tarafa diplomatik yollarla yazılı olarak bildirmediği takdirde, 1 (bir) yıllık süreler için kendiliğinden uzar.

3. Taraflardan biri Anlaşma'yı herhangi bir zamanda sona erdirmeye niyetini diğer tarafa diplomatik yollarla yazılı olarak bildirebilir. Anlaşma'nın sona erdiğine ilişkin yapılan bildirimler, yapıldığı tarihten 90 (doksan) gün sonra hüküm doğurur.
4. Bu Anlaşma'nın sona ermesi, devam eden programlar ve faaliyetleri etkilemez.

MADDE XX ONAY VE YÜRÜRLÜĞE GİRİŞ

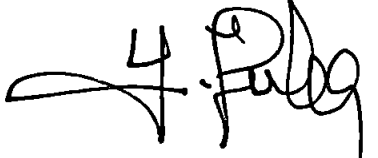
Bu Anlaşma, Tarafların Anlaşma'nın yürürlüğe girmesi için gerekli iç yasal usullerinin tamamlandığını birbirlerine diplomatik yollarla bildirdikleri son yazılı bildirimin alındığı tarihte yürürlüğe girer.

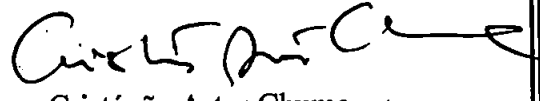
YUKARIDAKİ HUSUSLAR MUVACEHESİNDE, Hükümetlerince gerektiği gibi yetkilendirilen imzacılar bu Anlaşma'yı, Türkçe, Portekizce ve İngilizce dillerinde, her biri eşit derecede geçerli olmak üzere, ikişer asıl nüsha olarak imzalamıştır. Yorum farklılığı olması durumunda, İngilizce metin geçerlidir.

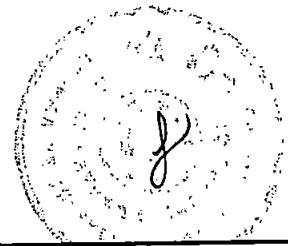
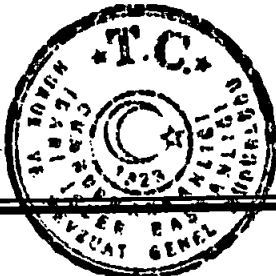
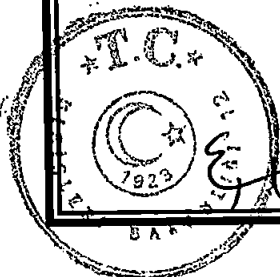
..Ankara.....'da ..06....Eylül.....2023'te imzalanmıştır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ADINA

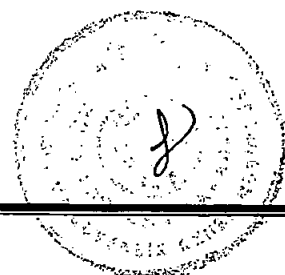
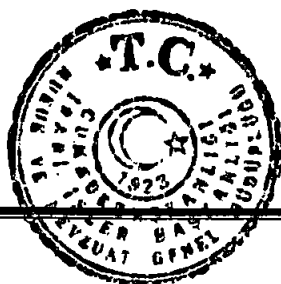
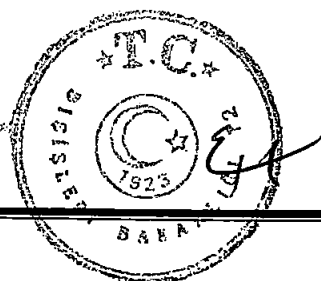
MOZAMBİK CUMHURİYETİ ADINA

Yaşar Güler
Millî Savunma Bakanı

Cristóvão Artur Chume
Millî Savunma Bakanı

ACORDO-QUADRO
ENTRE
A REPÚBLICA DA TÜRKİYE
E
A REPÚBLICA DE MOÇAMBIQUE
SOBRE
A COOPERAÇÃO NO DOMÍNIO
DE DEFESA

ACORDO-QUADRO ENTRE A REPÚBLICA DA TÜRKİYE E A REPÚBLICA DE MOÇAMBIQUE SOBRE A COOPERAÇÃO NO DOMÍNIO DE DEFESA

Preâmbulo

A República da Türkiye e a República de Moçambique doravante designados, individualmente, por "Parte" ou, colectivamente, por "Partes".

Confirmando o seu compromisso com os objectivos e princípios da Carta das Nações Unidas.

Enfatizando que a cooperação no domínio de defesa, com base no respeito mútuo pela soberania e igualdade de ambas as Partes, contribuirá para os interesses comuns e eficiência económica de ambas as Partes.

Manifestando a necessidade de desenvolver as relações de amizade existentes entre as Partes, com base nas leis nacionais, regras e acordos internacionais.

Acordam o seguinte:

Artigo I Objecto

O presente Acordo tem por objecto estabelecer um quadro jurídico para o fortalecimento das relações e desenvolvimento da cooperação entre as Partes nas áreas especificadas no Artigo IV.

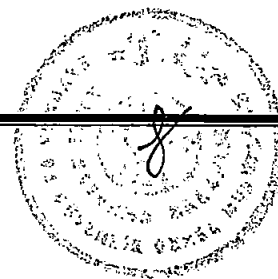
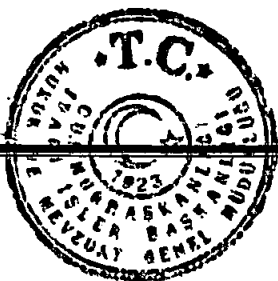
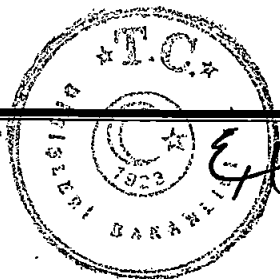
Artigo II Âmbito de Aplicação

O presente Acordo aplicar-se-á ao intercâmbio de pessoal, material, equipamento, informações e experiências nos domínios especificados no Artigo IV.

Artigo III Definições

Os termos utilizados no presente Acordo têm os seguintes significados:

1. **Parte Remetente** – significa a Parte que envia pessoal, material e equipamento para Parte Receptora, para efeitos do presente Acordo.
2. **Parte Receptora** – significa a Parte que acolhe/recebe no seu território o pessoal, material e equipamento da Parte remetente com a finalidade de implementar o presente Acordo.
3. **Pessoal Destacado** – significa o pessoal militar ou civil enviado por qualquer das Partes à outra, no âmbito do presente Acordo.
4. **Estudante Destacado** – significa os o estudante enviado pela Parte Remetente com vista à sua formação nos colégios militares da Parte Receptora ou em outras instituições de ensino, ao critério da Parte Receptora.
5. **Dependentes** – significa os cônjuges e filhos acompanhantes do Pessoal Destacado em conformidade com a respectiva legislação nacional.

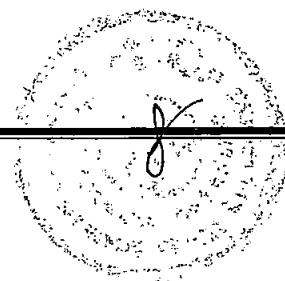
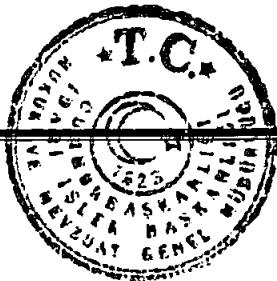
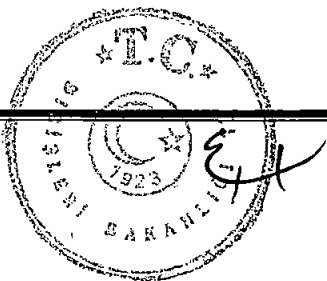

6. **Pessoal Superior** – significa o Oficial mais graduado entre o Pessoal Destacado, que é nomeado de acordo com a legislação nacional da Parte Remetente para supervisionar as actividades do grupo militar/civil enviado no âmbito do presente Acordo.
7. **Concessão** – significa doação ou transferência gratuita de um bem ou serviço.
8. **Serviços** mediante o entendimento entre as Partes – significa a provisão de formação, informação técnica, apoio, desenvolvimento, manutenção, reparação, recuperação, transporte, remoção, apoio portuário e de aconselhamento e alocação de meios, equipamentos, armamentos terrestres, marítimos e aéreos, edifícios e bens imobiliários sob condição de reserva de propriedade, para efeitos de execução - dos trabalhos.
9. **Apoio Logístico** – inclui a doação, troca, venda, alocação, aluguer de bens arrolados no inventário das Partes, serviços a serem acordados pelas Partes e serviços de transporte destes materiais a título remuneratório/gratuito, sua transferência de tecnologia e concessão de licença.
10. **Cooperação Logística** – significa as actividades a serem levadas a cabo no domínio da logística tendo em conta a igualdade, reciprocidade e benefícios mútuos das Partes.
11. **Abastecimentos** – significa todo o tipo de ferramentas, instrumentos, maquinaria, equipamento, material bruto, armas, munições, equipamento principal, materiais químicos, peças sobressalentes, vestuário, mantimentos, combustível, lubrificantes, material médico (material de consumo médico, principais artigos e material didáctico para a formação do pessoal médico em matérias de saúde), materiais de aprovisionamento e de formação essenciais para o equipamento, actividades de manutenção e reparação, apoio e formação a favor das Forças Armadas das Partes.
12. **Informação e Material Classificados** – significa informação, documento e material oficiais que precisam de protecção para efeitos de segurança nacional. Portanto, são regulamentados pela aplicação de uma classificação de segurança nacional. Esta informação pode estar no formato oral, visual, magnético, impresso, tecnológico ou em dispositivo incluindo informação sujeita aos Direitos de Propriedade Intelectual.

Artigo IV **Áreas de Cooperação**

A cooperação entre as Partes abrangerá as seguintes áreas:

1. Formação e instrução militar
 - a. Formação, instrução e frequência de cursos em colégios militares, centros de formação e instrução ou em outras instituições de ensino a serem determinadas pela Parte Receptora;
 - b. Formação nas unidades, quartéis e instituições militares;
 - c. Troca mútua/unilateral de visitas a nível de Pessoal Destacado, Estudantes Destacados ou de Instrutores entre instituições de formação e instrução;
 - d. Troca de visitas e de experiências para efeitos de aperfeiçoamento da formação e instrução;
2. Participação mútua activa ou como observador em exercícios/formações/provas/competições ou em exercícios conjuntos;
3. Cooperação na indústria de defesa;
4. Cooperação militar e troca de visitas entre membros das Forças Armadas;

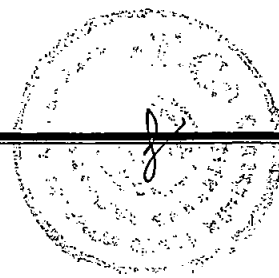
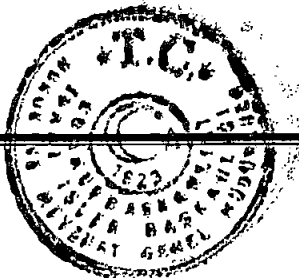
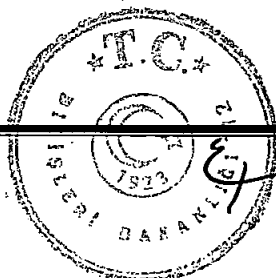

5. Troca de Informações militares;
6. Cooperação logística, apoio logístico e sistemas logísticos;
7. Saúde Militar;
8. Comunicações, eletrônica, sistemas informáticos e defesa cibernética;
9. Operações não combativas tais como manutenção de paz, assistência humanitária e operações contra pirataria;
10. Troca de experiências na área jurídico-militar;
11. Cartografia e hidrografia;
12. Troca de visitas com vista o desenvolvimento profissional;
13. Troca de visitas a nível do Pessoal Destacado, assessores e unidades militares;
14. Troca de informações e experiências em áreas de pesquisa científica e tecnológica militar;
15. Actividades científicas, sociais, desportivas e culturais;
16. Formação e troca de informações/experiências sobre engenhos explosivos artesanais, remoção de engenhos explosivos e minas;
17. Formação e troca de informações/experiências sobre Operações de apoio em situações de Desastres e de Emergência;
18. História militar, arquivos, publicação e museologia.

Artigo V

Princípios de Implementação e Cooperação

1. As Partes poderão implementar a cooperação da seguinte forma:
 - a. Reuniões e visitas dos Ministros de Defesa, Chefes do Estado-Maior General e seus adjuntos ou outros funcionários autorizados pelas Partes;
 - b. Troca de experiências entre peritos de ambas as Partes em vários domínios;
 - c. Organização de formação, instrução e cursos à título remuneratório, gratuito ou à custos reduzidos nas unidades, quartéis ou instituições militares;
 - d. Estabelecimento de contactos entre instituições militares similares;
 - e. Organização de debates, consultas, reuniões conjuntas e participação em cursos, simpósios e conferências;
 - f. Participação em exercícios militares incluindo os de fogo real, participação em exercícios militares como observadores, organização de exercícios de passagem e visitas portuárias, e realização de exercícios conjuntos;
 - g. Troca de informações e material didáctico;
 - h. Doação, troca, venda, alocação, aluguer de bens arrolados no inventário das Partes, serviços a serem acordados pelas Partes e serviços de transporte destes materiais à título remuneratório/gratuito, transferência de tecnologia e concessão de licença.

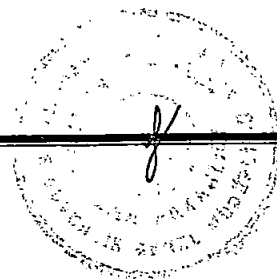
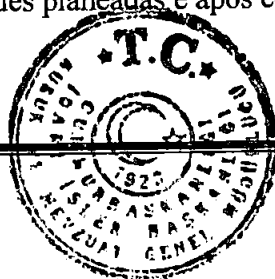
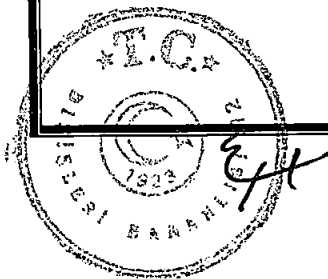
2. As actividades a serem implementadas no âmbito da cooperação logística ou apoio logístico serão executadas, com restrição de transferência a terceiros decorrentes de Acordos em vigor que as Partes tenham assinado com outras nações.
3. As Partes poderão celebrar Memorandos de Entendimento, Protocolos e Acordos complementares para efeitos de implementação do presente Acordo, em conformidade com os processos de ratificação ao abrigo da sua legislação nacional e de acordo com as disposições do presente Acordo.
4. A cooperação será materializada tomando em consideração os interesses mútuos e necessidades das Partes e com base no princípio da reciprocidade.
5. Os materiais, abastecimentos, informações técnicas e documentos partilhados em forma de concessão ou em troca de pagamento, ou ainda produzidos conjuntamente pelas Partes, em conformidade com o presente Acordo, outros Memorandos de Entendimento, Protocolos e Acordos complementares, não serão transferidos para terceiros, sem o prévio consentimento mútuo.
6. Caso o material a ser concedido, à luz do presente Acordo, seja descartado, a Parte Receptora informará, por escrito, a Parte Remetente.

Artigo VI **Autoridades Competentes e Planos Anuais de Implementação**

1. As autoridades competentes para efeitos de implementação do presente Acordo são:
Pela República da Türkiye: o Ministério da Defesa Nacional da República da Türkiye;
Pela República de Moçambique: o Ministério da Defesa Nacional da República de Moçambique.
2. As Partes elaborarão os Planos Anuais de Implementação de actividades conjuntas no quadro do presente Acordo. Os referidos Planos Anuais de Implementação incluirão o nome, âmbito, tipo, data, local, instituições executoras, aspectos financeiros e outros detalhes das actividades a desenvolver.
3. A cooperação entre as Partes deverá ser fortalecida através de visitas recíprocas, a todos os níveis mencionados nos Planos Anuais de Implementação.

Artigo VII **Condições relativas à Formação**

1. A formação e a instrução serão administradas em conformidade com as condições dispostas na legislação da Parte Receptora.
2. O pedido de formação da Parte Remetente será efectuado através de uma carta oficial endereçada à Parte Receptora, o mais tardar, até Março do ano anterior ao do início da formação, em conformidade com o presente Acordo. Após a recepção do pedido, a Parte Receptora apreciá-lo-á e responderá a Parte Remetente, até Julho.
3. Em caso de pedido adicional relativo à formação, o mesmo será remetido através de uma carta oficial. Os pedidos adicionais, neste âmbito, poderão, de acordo com as possibilidades, ser incluídos nas necessidades planeadas e após consultas entre as Partes.

4. A realização da formação na língua da Parte Receptora constitui um princípio fundamental, exceptuando os casos em que for realizada pela Parte Receptora na língua inglesa. Contudo, à pedido da Parte Remetente e caso a Parte Receptora julgue pertinente, as formações com duração abaixo de 03 (três) meses poderão ser realizadas com recurso à intérpretes. Caso a formação ocorra com recurso à intérpretes, a Parte Remetente deverá destacar um número suficiente de intérpretes a favor do pessoal a ser enviado para efeitos de formação. Os custos decorrentes dos serviços de tradução/interpretação serão suportados pela Parte Remetente.

5. A Parte Remetente informará a Parte Receptora sobre a decisão final referente à participação na formação, número do Pessoal Destacado a ser enviado para a formação, detalhes de voo e outras informações, com antecedência de pelo menos 45 (quarenta e cinco) dias antes do início da formação, a fim de permitir que a Parte Remetente faça os arranjos necessários. Caso as notificações não sejam efectuadas a tempo, a Parte Receptora terá o direito de adiar a formação para uma outra data ou cancelá-la, por completo.

6. A formação do Pessoal Destacado e dos Estudantes Destacados será realizada, em conformidade com os programas das instituições ou unidades onde estiver a ocorrer. Caso as disciplinas abranjam matérias atinentes à segurança nacional, poderão ser impostas restrições a este respeito.

7. A Parte Receptora declarará o equipamento e material didáctico que proverá ao Pessoal Destacado e aos Estudantes Destacados durante a formação e qual, entre eles, será devolvido à Parte Receptora no final da formação.

8. O Pessoal Destacado e os Estudantes Destacados serão seleccionados pela Parte Remetente, em conformidade com os critérios determinados pela Autoridade competente da Parte Receptora. O Pessoal Destacado e os Estudantes Destacados que não satisfaçam os critérios determinados pela Parte Receptora não serão aceites para a formação e instrução.

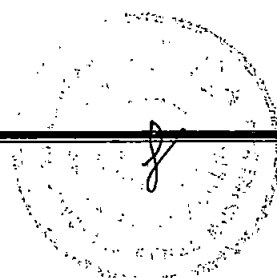
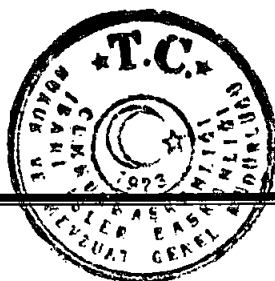
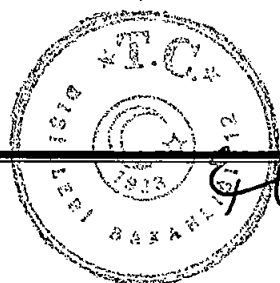
9. Os assuntos relativos ao tipo de exame e formação serão determinados pela Parte Receptora.

10. O Pessoal Destacado e os Estudantes Destacados enviados para efeitos de formação, que tenham finalizado, na totalidade, o referido programa formativo/curso, tendo obtido bom aproveitamento nos exames e elaborado com sucesso a tese/projecto, serão concedidos um certificado com a indicação de terem concluído a especialização ou programa formativo (nível académico). A equivalência do diploma (documento e certificado) está sujeita à aprovação das instituições de ensino superior da Parte Remetente à luz da sua legislação nacional.

Artigo VIII

Segurança de Informação e Material Classificado

1. Toda a informação, documentos, direitos de propriedade física e intelectual e material militar classificados, facultados ou produzidos ao abrigo do presente Acordo, serão trocados, utilizados e protegidos, tendo em vista o seu fim, em conformidade com os Memorandos de Entendimento, Protocolos e Acordos complementares subsequentes, a serem celebrados entre as Partes.

2. As Partes, em conformidade com as suas legislações nacionais, garantirão a protecção de informação, documentos e todos os dados sobre os materiais e equipamentos a serem trocados no âmbito da execução do presente Acordo ou de actividades conjuntas. Neste contexto, as Partes tomarão as mesmas medidas necessárias para a protecção da sua informação classificada de igual nível. As Partes atribuirão os correspondentes níveis de classificação à informação trocada, conforme a tabela abaixo indicada:

Pela República da Türkiye	Lingua Inglesa	Pela República de Moçambique
Çok Gizli	Top Secret	Muito Secreto
Gizli	Secret	Secreto
Hizmete Özel	Restricted	Restrito

3. As informações e os materiais classificados não serão divulgados ou partilhados à/com (transferidos à) terceiros sem o prévio consentimento, por escrito, da Parte que as proveu.

4. As informações e materiais classificados serão apenas trocados através de canais inter-governamentais ou por via de outros canais aprovados pelas autoridades de segurança designadas pelas Partes. O nível de classificação da informação será determinado pela Parte provedora de tal informação.

5. As Partes continuarão responsáveis pela protecção e prevenção do levantamento do nível de classificação das informações e materiais trocados mesmo após a cessação de vigência do presente Acordo.

6. As Partes garantirão a protecção eficaz dos direitos de propriedade intelectual a serem criados e transferidos à luz do presente Acordo, em conformidade com as suas legislações nacionais e tratados internacionais dos quais são signatários. Para efeitos do presente Acordo, entende-se por propriedade intelectual as disposições do Artigo 2 da Convenção que institui a Organização Mundial de Propriedade Intelectual, assinada em Estocolmo, no dia 14 de Julho de 1967.

7. Caso se julgue necessário, as Partes poderão assinar em separado, um Acordo de segurança relativo à transferência, utilização e protecção de informações e materiais classificados trocados ao abrigo do presente Acordo, sob a responsabilidade das entidades autorizadas para cada área de cooperação prevista no Artigo IV.

8. A informação obtida durante a implementação das disposições do presente Acordo não será utilizada por nenhuma das Parte em detrimento dos interesses da outra ou de terceiros.

9. As Partes garantirão que o acesso às informações e materiais classificados seja concedido com base na necessidade e ao pessoal com a devida autorização de segurança.

10. Em caso de divulgação de informação trocada ao abrigo do presente Acordo, a Parte que constatar tal facto informará, imediatamente, a outra sobre o sucedido.

11. As Partes cumprirão com os Acordos internacionais de que são signatários e a sua legislação vigente que regem as patentes, direitos autorais, direitos de propriedade intelectual e segredos comerciais durante as suas actividades de cooperação. As Partes poderão impor restrições em assuntos que envolvam segredos nacionais.

Artigo IX **Informações Militares**

1. O presente Artigo abrangerá os desenvolvimentos na área de interesse das Forças Armadas das Partes, referentes aos países que ponham em causa os interesses mútuos das Partes, devendo ser determinados conjuntamente, com prioridade para as actividades militares e a troca de informações militares sobre as actividades destes países na República da Türkiye e República de Moçambique.

2. A troca de informações militares será realizada da seguinte forma:

a. Todos os assuntos de coordenação (incluindo os de troca) serão determinados entre as Partes mediante acordo mútuo relativo ao ano em referência, durante negociações bilaterais entre os Directores de Informações Militares de ambas as nações ou pessoal por eles autorizados, alternadamente, sendo um ano na República da Türkiye e o outro na República de Moçambique.

b. A Parte Remetente informará a Parte Receptora sobre o nome, patente, nomeação e a autorização de segurança dos membros da delegação, com antecedência de pelo menos quinze (15) dias antes da data planeada.

c. A língua a ser utilizada na documentação e durante as negociações será a inglesa. Em caso de solicitação, as negociações poderão decorrer com recurso à intérpretes.

d. A informação que poderá ser alvo de troca será entregue em forma de documento. Em caso de existência de CDs, DVDs, filmes, fotografias, diapositivos, etc, relacionados com o assunto, os mesmos serão anexos ao documento.

e. Ambas as Partes acordam que irão, com maior brevidade possível, responder aos pedidos de informações por elas submetidos, através de canais seguros mutuamente acordados.

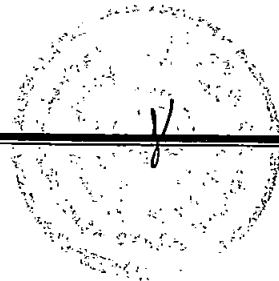
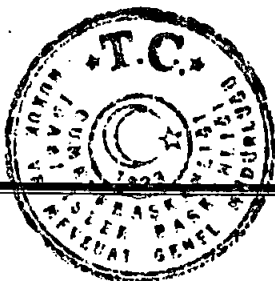
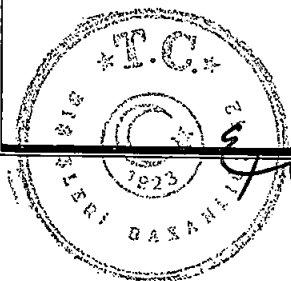
f. O pedido de troca de informações militares será avaliado, caso a caso, sujeito à rejeição, caso ponha em causa a soberania e segurança nacionais de qualquer das Partes ou entre em contradição com os seus interesses nacionais/internacionais.

Artigo X **Questões Jurídicas**

1. O Pessoal Destacado e seus respectivos dependentes estarão sujeitos à legislação e jurisdição nacionais da Parte Receptora durante a sua permanência no território desta, incluindo na entrada, estadia e saída. Nos casos em que a jurisdição criminal da Parte Receptora for aplicada e o veredicto preveja uma penalização que não exista na legislação da Parte Remetente, aplicar-se-á um tipo de penalização prevista na legislação de ambas as Partes ou que seja adequada para as Partes.

2. Caso algum membro do Pessoal Destacado, seus Dependentes ou os Estudantes Destacados sejam detidos ou presos, a Parte Receptora informará imediatamente à Parte Remetente sobre a situação.

3. Caso algum membro do Pessoal Destacado, seus Dependentes ou Estudantes Destacados sejam objecto de uma investigação judiciária ou de julgamento no território da Parte Receptora, tal indivíduo terá direito a toda a protecção jurídica, geralmente, aceite, não devendo ser diferente daquela concedida aos cidadãos da Parte Receptora.

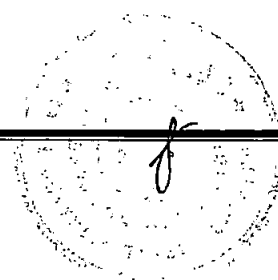
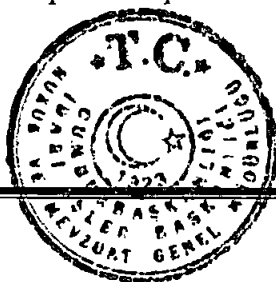
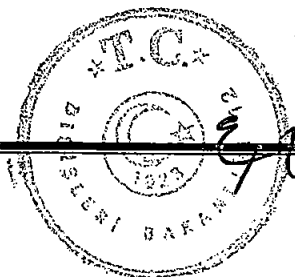
4. As actividades dos Estudantes Destacados e do Pessoal Destacado poderão ser rescindidas, caso violem as leis da Parte Receptora.
5. O Pessoal e Estudantes Destacados obedecerão o regulamento disciplinar vigente nas unidades, quartéis e instituições onde estiverem afectos.
6. Os Estudantes Destacados sujeitar-se-ão à legislação nacional da Parte Receptora relativa à sanções disciplinares e o Pessoal Destacado à legislação nacional da Parte Remetente. Contudo, as autoridades militares competentes da Parte Receptora poderão emitir ordens ao Pessoal Destacado sob seu comando, de acordo com as suas obrigações.
7. O Pessoal Superior da Parte Remetente será autorizado a tomar medidas disciplinares ao seu Pessoal Destacado, em conformidade com as disposições das suas respectivas leis e regulamentos de disciplina Militar.
8. O Pessoal Destacado, seus Dependentes ou Estudantes Destacados não se envolverão em quaisquer actividades políticas ou em actos que ponham em causa a Parte Receptora.

Artigo XI **Pedidos de Indeminização**

1. A legislação nacional da Parte Receptora aplicar-se-á aos pedidos de indemnização de terceiros, durante à implementação do presente Acordo.
2. A menos que haja negligência grave ou conduta dolosa, as Partes não apresentarão pedidos de indemnização à outra, por lesão ou morte de seu pessoal ou pelos danos/perdas causadas à indivíduos, bens e ao meio ambiente durante a implementação das actividades ao abrigo do presente Acordo.
3. As Partes determinarão conjuntamente se tal situação é decorrente de negligência grave ou de conduta dolosa.

Artigo XII **Questões Administrativas**

1. O Pessoal Destacado e os seus Dependentes, e os Estudantes Destacados não gozarão de nenhuma imunidade e privilégio diplomático.
2. A Parte Receptora não atribuirá aos Estudantes Destacados e ao Pessoal Destacado outras funções para além das especificadas no presente Acordo ou em Acordos subsequentes, salvo decisão mútua, em contrário.
3. Os Estudantes Destacados e o Pessoal Destacado sujeitar-se-ão a igual tratamento administrativo que os outros da Parte Receptora.
4. A menos que seja acordado em contrário em outros Memorandos de Entendimento, Protocolos e Acordos Técnicos, a serem celebrados no âmbito do presente Acordo, o Pessoal Militar da Parte Remetente deverá trajar o seu uniforme nacional. A Parte Receptora deverá prover, na medida do possível, o equipamento necessário para a realização de quaisquer actividades durante as tarefas oficiais. Contudo, os Estudantes Convidados deverão trajar o uniforme militar a ser provido pela Parte Receptora. Estes Estudantes Convidados poderão colocar insígnias militares providas pela Parte Remetente, para que possam ser reconhecidos.

5. A Parte Remetente reserva-se ao direito de repatriar o seu pessoal, sempre que julgue necessário. Sem avançar quaisquer motivos, a Parte Receptora poderá solicitar a Parte Remetente para retirar ou substituir o seu pessoal. Neste caso, a Parte Receptora enviará à Parte Remetente somente, através do Gabinete do Adido de Defesa, o seu pedido, por escrito, relativo à substituição do pessoal. A Parte Receptora tomará as medidas necessárias, o mais breve possível, para garantir o regresso do pessoal.

6. As questões administrativas excepcionais serão especificadas em outros Memorandos de Entendimento, Protocolos ou Acordos complementares a serem assinados no quadro do presente Acordo.

7. Todo Pessoal Destacado e seus Dependentes poderão usufruir dos clubes, messes e cantinas de Oficiais, em conformidade com a legislação da Parte Receptora.

8. Em caso de morte de um membro do Pessoal Destacado ou do seu Dependente e de Estudantes Destacados, a Parte Receptora, imediatamente informará a Parte Remetente sobre o sucedido, devendo transportar o corpo para o aeroporto internacional mais próximo, no seu território e tomar outras medidas necessárias, incluindo a protecção médica até que o corpo seja trasladado.

9. O Pessoal Destacado e os seus Dependentes bem como os Estudantes Destacados evitarão actos que possam prejudicar o meio ambiente, devendo prestar a máxima atenção à prevenção de poluição ambiental e cumprir com os regulamentos da Parte Receptora a este respeito.

10. Na base de reciprocidade e dependendo das suas capacidades mediante pagamento/ a título gratuito, a Parte Receptora tomará a decisão final relativa à provisão de apoio logístico e serviços de transporte necessários para a implementação das actividades de cooperação à luz do presente Acordo.

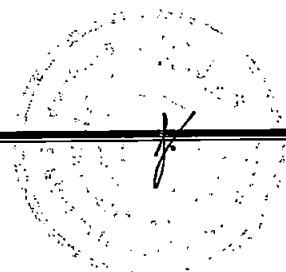
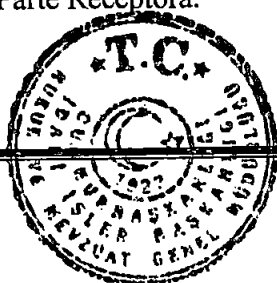
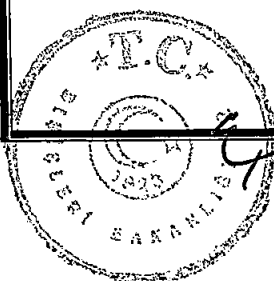
11. A formação e a instrução serão administradas em conformidade com a legislação da Parte Receptora. Os Estudantes Destacados e o Pessoal Destacado impossibilitados de continuarem a frequentar a formação e a instrução por mau aproveitamento académico, falta de disciplina, problemas de saúde, etc, serão desvinculados das instituições de formação e instrução, em conformidade com os procedimentos vigentes na legislação da Parte Receptora. Caso as Partes julguem necessário, no âmbito do presente Acordo, poderão ser celebrados Protocolos relativos às formações extremamente de risco e que necessitem de habilidades (voo, tiros, etc).

Artigo XIII **Serviços Médicos**

1. O Pessoal Destacado e os Estudantes Destacados deverão estar clinicamente aptos para realizarem qualquer actividade ao abrigo do presente Acordo. A Parte Receptora poderá solicitar um relatório médico certificando a sanidade do Pessoal Destacado e os Estudantes Destacados.

2. Os custos decorrentes de exames e tratamentos médicos dos Estudantes Destacados serão custeados em conformidade com a legislação da Parte Receptora. A Parte Receptora custeará os prémios de seguro de saúde ou as despesas de saúde a favor dos Estudantes Destacados.

3. A Parte Receptora prestará, gratuitamente, serviços médicos e dentários de urgência a favor do Pessoal Destacado e seus Dependentes. As despesas decorrentes de exames e tratamentos médicos exceptuando os serviços médicos e dentários de urgência a favor do Pessoal Destacado e seus Dependentes serão custeadas por um seguro de saúde a ser pago em conformidade com a legislação nacional da Parte Receptora.

4. A Parte Receptora poderá prover, a título gratuito ou remuneratório, prémios de seguro ou suportar todas as despesas decorrentes de tratamento médico a favor do Pessoal Destacado e seus Dependentes. Caso a Parte Receptora decida provê-los/suportá-las a título remuneratório, os prémios de seguro ou todas as despesas decorrentes de tratamento médico a favor do Pessoal Destacado e seus Dependentes serão suportados pela Parte Remetente ou pelo Pessoal Destacado.

Artigo XIV **Questões Financeiras**

1. A Parte Remetente responsabilizar-se-á pelo salário/subsídio, hospedagem, alimentação, transporte, e outras regalias financeiras do Pessoal Destacado e Estudantes Destacados incumbidos a tarefa com vista à implementação das actividades de cooperação ao abrigo do presente Acordo.

2. Contudo, à pedido da Parte Remetente, a Parte Receptora decidirá se as seguintes questões serão acauteladas ou não, e os princípios com vista o acautelamento a favor do Pessoal Destacado, no âmbito da implementação das áreas de cooperação e dos Estudantes Destacados, para efeitos de formação e instrução:

a. Pessoal Destacado:

1) Transporte doméstico e internacional (procedimentos e princípios a serem determinados pela Parte Receptora),

2) Salário mensal (os termos e os valores monetários para os Oficiais e Sargentos cursantes serão determinados, em conformidade com as suas patentes e os termos e valores monetários para o pessoal civil serão determinados pela Parte Receptora, em conformidade com seu estatuto),

3) Custos de formação e instrução (mediante pagamento, pagamento reduzido ou gratuita),

4) Traje (detalhes a serem determinados pela Parte Receptora),

5) Pagamento de turnos a favor de médicos em formações de especialização,

6) Alimentação,

7) Hospedagem (local a ser determinado pela Parte Receptora),

8) A alimentação e hospedagem do Pessoal Destacado auferindo o salário mensal não serão suportadas pela Parte Receptora.

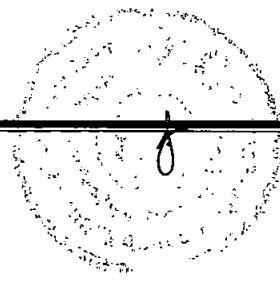
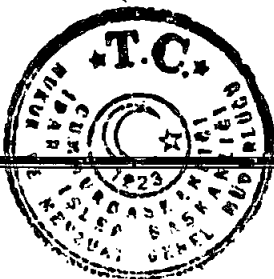
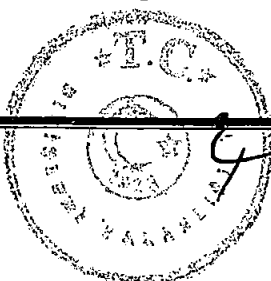
b. Estudantes Destacados:

1) Transporte doméstico e internacional (procedimentos e princípios a serem determinados pela Parte Receptora),

2) Alimentação,

3) Hospedagem (casa de hóspedes ou instalações a serem determinadas pela Parte Receptora),

4) Subsídio diário (termos e valores monetários a serem determinados pela Parte Receptora),

- 5) Custos de formação e instrução (mediante pagamento, pagamento reduzido ou gratuita),
- 6) Traje (detalhes a serem determinados pela Parte Receptora),
- 7) Subsídios a favor dos estudantes do 6º ano do Curso de Medicina, durante o estágio.

3. Os cursos de língua turca a decorrerem na República da Türkiye (incluindo as aulas preparatórias de língua durante a instrução académica) e os cursos de língua portuguesa a decorrerem na República de Moçambique serão gratuitos. As formações de alto custo (tais como as de voo, mergulho, emersão livre, etc) poderão ser providas mediante o pagamento do valor total.

4. Os Estudantes Destacados e o Pessoal Destacado liquidarão as suas próprias dívidas e as dos seus Dependentes, quando estiverem a sair definitivamente do território da Parte Receptora. Em caso da retirada de emergência, as dívidas do Pessoal Destacado e de seus Dependentes bem como as dos Estudantes Destacados serão pagas pela Parte Remetente, de acordo com a factura a ser emitida pela Parte Receptora indicando o valor da despesa e mediante a aprovação da autoridade competente.

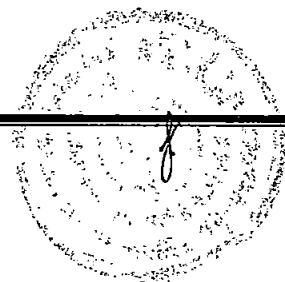
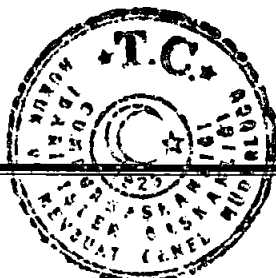
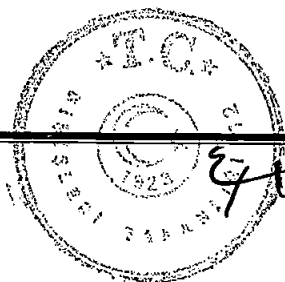
5. Os custos decorrentes da formação e instrução serão pagos em Dólares norte-americanos pela Parte Remetente na conta bancária determinada pela autoridade competente da Parte Receptora num prazo de 60 (sessenta) dias após a recepção do documento indicando o valor da despesa e aprovado pela autoridade competente, no final de cada período formativo e de instrução (os custos de formações com a duração de um mês ou menos serão mediante o pronto pagamento). Na impossibilidade de transferência em Dólares norte-americanos, o pagamento será efectuado numa moeda convertível a ser decidida pela Parte Receptora.

6. O Pessoal Destacado e seus Dependentes bem como os Estudantes Destacados, durante a sua entrada, estadia e partida, sujeitar-se-ão às leis relativas às taxas vigentes no território da Parte Receptora.

7. Caso as Partes decidam, em acordo mútuo, prover serviços no local, no país beneficiário de tais serviços, os custos incorridos estarão a cargo da Parte beneficiária. Contudo, a pedido ou caso se julgue apropriado, a Parte provedora de tais serviços decidirá em responsabilizar-se pelos custos, parcial ou completamente.

Artigo XV **Procedimentos Aduaneiros e Migratórios**

1. O Pessoal Destacado e seus Dependentes bem como os Estudantes Destacados sujeitar-se-ão às leis da Parte Receptora que regem a residência e deslocações de estrangeiros no seu território.
2. O Pessoal Destacado e seus Dependentes bem como os Estudantes Destacados sujeitar-se-ão aos regulamentos alfandegários e migratórios da Parte Receptora durante a entrada e saída do território desta. Contudo, a Parte Receptora concederá todas as facilidades administrativas possíveis, em conformidade com a sua legislação.

Artigo XVI

Compromisso das Partes em relação à outros Acordos Internacionais

As disposições do presente Acordo não afectarão os direitos e compromissos das Partes, decorrentes de outros Acordos internacionais, não devendo ser utilizados contra os interesses, segurança e integridade territorial de outros Estados.

Artigo XVII

Resolução de Litígios

1. Qualquer litígio decorrente da aplicação ou interpretação do presente Acordo será resolvido por meio de consultas e negociações entre as Partes, ao nível mais baixo possível, não devendo ser remetido para a resolução por qualquer tribunal nacional ou internacional ou por terceiros.
2. Caso o litígio não seja resolvido, num prazo de 60 (sessenta) dias, a partir da data da ocorrência, as Partes iniciarão com negociações num prazo de 30 (trinta) dias. Se não for alcançada qualquer solução no prazo dos 60 (sessenta) dias seguintes, as Partes poderão rescindir o presente Acordo, em conformidade com as disposições do Artigo XIX.

Artigo XVIII

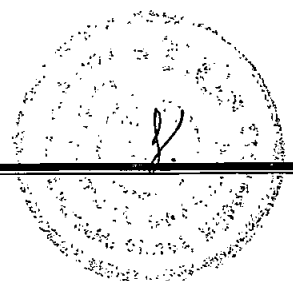
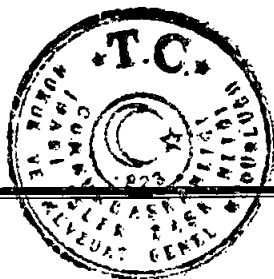
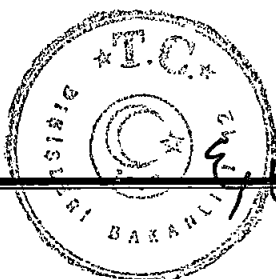
Emendas e Revisão

As Partes poderão propor, através do canal diplomático, emendas ou a revisão do presente Acordo, caso se julgue necessário. As negociações iniciarão num prazo de 30 (trinta) dias após a data de recepção da proposta, por escrito, neste sentido. Se não for alcançada uma solução num prazo de 60 (sessenta) dias, as Partes poderão rescindir o presente Acordo, em conformidade com as disposições do Artigo XIX. As emendas ou revisões acordadas entram em vigor, em conformidade com as disposições do Artigo XX referente à entrada em vigor do presente Acordo.

Artigo XIX

Duração e Rescisão

1. O presente Acordo permanecerá em vigor por um período de 5 (cinco) anos.
2. O presente Acordo será prorrogado, automaticamente, por períodos sucessivos de um 1 (ano), a menos que uma das Partes notifique a outra, por escrito, através do canal diplomático, sobre a sua intenção de rescindir o presente Acordo.
3. Qualquer das Partes poderá, à qualquer altura, notificar a outra, por escrito, através do canal diplomático, sobre a sua intenção de rescindir o Acordo. As notificações sobre a rescisão do Acordo entrarão em vigor 90 (noventa) dias após a notificação.
4. A rescisão do presente Acordo não afectará os programas e actividades em curso.

Artigo XX
Ratificação e Entrada em Vigor

O presente Acordo entrará em vigor na data de recepção da última notificação, por escrito, pela qual as Partes se notificam, através do canal diplomático, sobre o cumprimento das respectivas formalidades jurídicas internas necessárias para a entrada em vigor do Acordo.

EM TESTEMUNHO DO QUE SE DISSE, os subscritores devidamente autorizados pelos respectivos Governos, assinaram o presente Acordo, em dois originais em Turco, Português e Inglês, sendo todos os textos de igual valor jurídico. Em caso de divergências na interpretação, deverá prevalecer o texto em língua Inglesa.

Feito em Ankara.....neste dia 06...de....Setembro...de 2023

PELA REPÚBLICA DA TÜRKİYE

Yaşar Güler

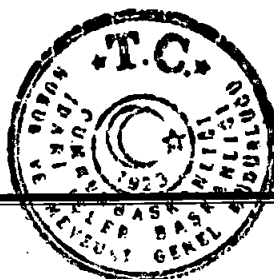
Ministro da Defesa Nacional

PELA REPÚBLICA DE MOÇAMBIQUE

Cristóvão Artur Chume

Ministro da Defesa Nacional

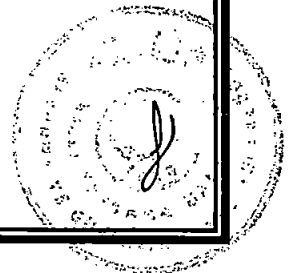
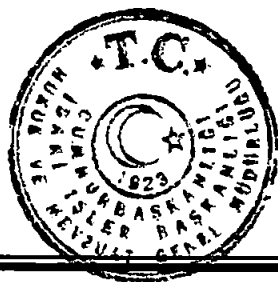
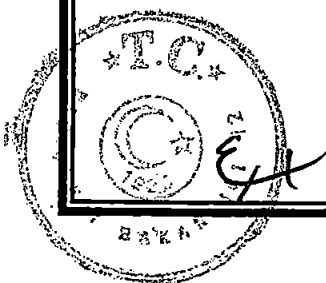
MILITARY FRAMEWORK AGREEMENT

BETWEEN

THE REPUBLIC OF TÜRKİYE

AND

THE REPUBLIC OF MOZAMBIQUE

**MILITARY FRAMEWORK AGREEMENT BETWEEN
THE REPUBLIC OF TÜRKİYE AND
THE REPUBLIC OF MOZAMBIQUE**

PREAMBLE

The Republic of Türkiye and the Republic of Mozambique (hereinafter referred to as the "Party" or the "Parties"),

Confirming their commitment to the aims and principles of the Charter of the United Nations,

Emphasizing that cooperation in the military field on the basis of mutual respect for sovereignty and equality of both Parties shall contribute to the common interests and economic efficiency of the Parties,

Expressing the need for improving the existing friendly relations between the Parties on the basis of national laws, international rules and agreements,

Have agreed upon the following:

**ARTICLE I
PURPOSE**

The purpose of this Agreement is to provide a framework for relations and develop cooperation between the Parties in the fields specified in ARTICLE IV.

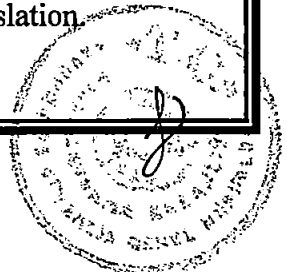
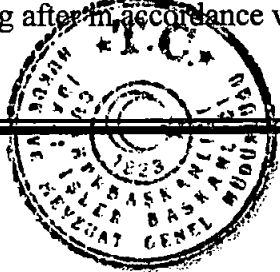
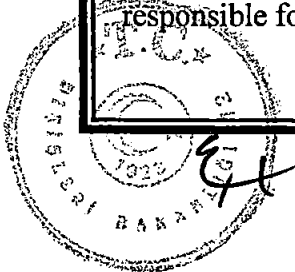
**ARTICLE II
SCOPE**

This Agreement shall be applied to the exchange of personnel, material, equipment, information and experience in the fields specified in ARTICLE IV.

**ARTICLE III
DEFINITIONS**

The terms used in this Agreement shall have the following meanings:

1. **"Sending Party"** means the Party sending personnel, material and equipment to the Receiving Party for the implementation of this Agreement.
2. **"Receiving Party"** means the Party hosting the personnel, material and equipment of the Sending Party in its territory for the implementation of this Agreement.
3. **"Guest Personnel"** means the military or civilian personnel sent by either Party to the other Party for the implementation of this Agreement.
4. **"Guest Student"** means the students sent by the Sending Party to be assigned to the Armed Forces of the Sending Party to receive training at the military schools of the Receiving Party or other educational institutions to be determined by the Receiving Party.
5. **"Dependents"** means the spouse and children of the Guest Personnel whom they are responsible for looking after in accordance with their respective national legislation.

6. **"Senior Personnel"** means the most senior person among the Guest Personnel authorized to supervise the activities of the military/civilian group sent within the scope of this Agreement and appointed in accordance with the national legislation of the Sending Party.

7. **"Grant"** means donation or transfer of a good or service free of charge.

8. **"Services"** means, in accordance with the Agreement between the Parties, provision of training, technical information, support, development, maintenance, repair, recovery, transportation, disposal, port and counselling support and allocation of ground, sea and air vehicles, equipment, weapons, buildings and estate on condition that the ownership is retained, for the execution of a job.

9. **"Logistic Support"** includes donation, exchange, sale, allocation, leasing/hiring of the goods in the inventory of the Parties and services to be agreed upon by the Parties and paid/free of charge transportation services of these materials, their technological transfer and granting licence.

10. **"Logistic Cooperation"** means activities to be carried out in the field of logistics in accordance with the equality, reciprocity and mutual benefits of the Parties.

11. **"Supplies"** means all kinds of tools, instruments, machinery, equipment, raw materials, weapons, ammunition, main equipment, chemical materials, spare parts, clothing, food, fuel, fuel oil, medicine (medical consumables, medical service corps' major items and auxiliary materials for health education), outfitting and training materials which are essential for the equipment, maintenance and repair, sustainment and training activities of the Armed Forces of the Parties.

12. **"Classified Information and Material"** are the official information, document and material that requires protection for national security. Therefore, it is regulated by the application of a national security classification. This information may be in oral, visual, magnetic or printed form, or in technological or device form including information subject to Intellectual Property Rights.

ARTICLE IV FIELDS OF MILITARY COOPERATION

The cooperation between the Parties shall include the following fields:

1. Military training and education;

a. Training, education and courses at military schools, training and education centers or other educational institutions to be determined by the Receiving Party,

b. On-the-job training at military units, headquarters and institutions,

c. Mutual/unilateral exchange of Guest Personnel, Guest Student or training personnel between training and educational institutions,

d. Mutual contact visits and exchange of knowledge for the improvement of training and education.

2. Mutual participation in exercises/trainings/contests/competitions or joint exercises actively or in an observer capacity,

3. Defence industry,

4. Military cooperation and contact visits between the Armed Forces,

5. Exchange of military intelligence,
6. Logistic cooperation, logistic support and logistic systems,
7. Military medicine and health services,
8. Communications, electronics, information systems and cyber defence,
9. Operations other than war such as peacekeeping, humanitarian aid and counter-piracy operations,
10. Exchange of knowledge on military legal systems,
11. Mapping and hydrography,
12. Exchange of personnel for professional development,
13. Exchange of Guest Personnel, advisors and units,
14. Exchange of information and experience on military scientific and technological research areas,
15. Scientific, social, sportive and cultural activities,
16. Training and exchange of information/experience on counter improvised explosive devices, explosive ordnance disposal and mine action activities,
17. Training and exchange of information/experience within the scope of Disaster and Emergency Operations,
18. Military history, archives, publication/publishing and museology.

ARTICLE V PRINCIPLES OF IMPLEMENTATION AND COOPERATION

1. The Parties may carry out cooperation depending on their decisions in the following ways:
 - a. Meetings and visits of the Ministers of Defence, Chiefs of General Staff and their deputies or other officials authorized by the Parties,
 - b. Exchange of experience between the experts of both Parties in various fields of activities,
 - c. Organizing training, education and courses at a cost, free of charge or at reduced cost in military units, headquarters or institutions,
 - d. Contacts between similar military institutions,
 - e. Organizing joint discussions, consultations, meetings, and participating in courses, symposiums and conferences,
 - f. Participating in military exercises including real firing exercises, participating in these military exercises as observers, conducting passing exercises and port visits, organizing joint exercises,
 - g. Exchange of information and training materials,
 - h. In the cooperation fields under this Agreement, donation, exchange, sale, allocation, leasing/hiring of the goods in the inventory of the Parties and services to be agreed upon by the Parties and paid/free of charge transportation services of these materials, their technological transfer and granting licence.

2. The activities to be conducted within the framework of logistic cooperation or logistic support shall be carried out in accordance with third-party transfer restrictions arising from the agreements in effect that the parties have signed with other nations.
3. The Parties may conclude complementary memoranda of understanding, protocols and arrangements for the implementation of this Agreement in accordance with the ratification processes of the Parties under their national legislation and in conformity with the provisions of this Agreement.
4. The cooperation shall be carried out by taking into consideration the mutual interests and needs of the Parties and on the basis of reciprocity.
5. The material, supplies, technical information and documents exchanged in the form of grants or in return for payment, or those produced jointly by the Parties in accordance with this Agreement, other memoranda of understanding, protocols and arrangements shall not be transferred to a third party without prior mutual consent.
6. In the event that the material to be granted within the scope of this Agreement is discarded, the Receiving Party shall inform the Sending Party in written form.

ARTICLE VI

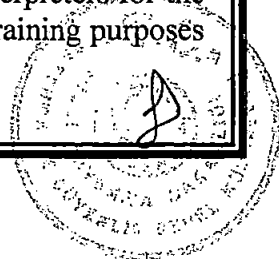
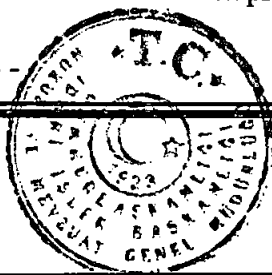
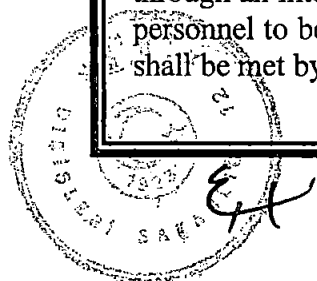
COMPETENT AUTHORITIES AND ANNUAL IMPLEMENTATION PLANS

1. The competent authorities for the implementation of this Agreement are:
For the Republic of Türkiye: The Ministry of National Defence of the Republic of Türkiye,
For the Republic of Mozambique: The Ministry of National Defence of the Republic of Mozambique.
2. The Parties shall prepare Annual Implementation Plans regarding joint activities for the implementation of this Agreement. The Annual Implementation Plans shall include the name, scope, type, date, place, executing institutions, financial aspects and other details of the activities to be carried out.
3. The cooperation between the Parties shall be strengthened through reciprocal visits at all levels mentioned in the Annual Implementation Plans.

ARTICLE VII

TRAINING/COURSE CONDITIONS

1. Training and education shall be given according to the conditions provided in the legislation of Receiving Party.
2. A training request by the Sending Party shall be made through an official letter to the Receiving Party at the latest in March of the year before the beginning of training or course in accordance with this Agreement. Upon the receipt of the request, the Receiving Party shall review it and inform the Sending Party of its reply not later than July.
3. If there is an additional training request, this request shall be notified through an official letter. The additional requests within this scope may be included in the planned requirements to the extent possible and after the consultation between the Parties.
4. It is a fundamental principle to provide training in the language of the Receiving Party, except for training given by the Receiving Party in English language. However, if requested by the Sending Party and if deemed appropriate by the Receiving Party, trainings lasting less than 3 (three) months may be provided through an interpreter. In case training is provided through an interpreter, the Sending Party shall assign sufficient number of interpreters for the personnel to be sent for training. The costs of the translation/interpreter for training purposes shall be met by the Sending Party.

5. The Sending Party shall inform the Receiving Party of the final decision on the participation in training, number of Guest Personnel sent for training/course, flight data and other information at least 45 (forty-five) days before the beginning of training in order to enable the Receiving Party to make necessary arrangements. In the event that the notifications are not made in due time, the Receiving Party shall have the right to postpone the course/training request to a later date or completely cancel it.
6. Training of the Guest Personnel and Guest Students shall be provided in accordance with the programs of the institutions or units where training is given. If the training subjects cover those matters relating to national security, restrictions may be imposed in this respect.
7. The Receiving Party shall state which equipment and materials it will provide for the Guest Personnel and Guest Students necessary during training and which of them will be returned to the Receiving Party at the end of training.
8. Guest Personnel and Guest Students shall be selected by the Sending Party according to the criteria determined by the Competent Authority of the Receiving Party. Guest Personnel and Guest Students who do not satisfy the criteria determined by the Receiving Party shall not be accepted for the training and education.
9. Matters regarding the type of examination and training shall be determined by the Receiving Party.
10. Guest Personnel and Guest Students who are sent to attend training/courses, have fully completed the specified training/course program, succeeded in the examinations organized according to training/course conditions and successfully developed thesis/projects shall be awarded a certificate indicating that they have completed the appropriate specialization or training program (academic degree). The equivalence of the diploma (document, certificate) is subject to the approval of the higher education institutions of the Sending Party under national legislation.

ARTICLE VIII SECURITY OF CLASSIFIED INFORMATION AND MATERIAL

1. All classified information, documents, physical and intellectual property rights and the military material provided or produced under this Agreement shall be exchanged, used and protected for their own purposes according to the subsequent memoranda of understanding, protocols and arrangements to be concluded between the Parties.
2. The Parties, in accordance with their national legislation, shall ensure the protection of information, documents, and all data on the materials and equipment to be exchanged within the scope of the implementation of this Agreement or performance of the joint activities. In this context, they shall take the same measures as the ones necessary for the protection of their own classified information of the same level. The Parties shall give the exchanged information the appropriate classification level as shown in the table below.

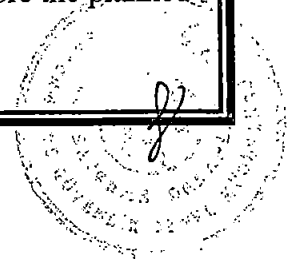
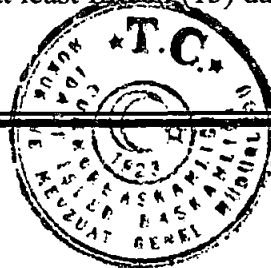
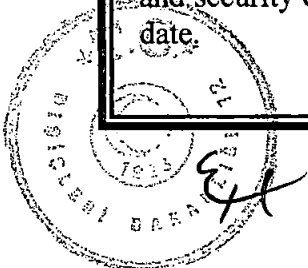
For the Republic of Türkiye	English Equivalent	For the Republic of Mozambique
Çok Gizli	Top Secret	Muito Secreto
Gizli	Secret	Secreto
Hizmete Özel	Restricted	Restrito

3. The classified information and material shall not be disclosed to or shared with (or transferred to) a third party without prior written consent of the Party providing them.

4. The classified information and material shall only be exchanged through inter-governmental channels or other channels approved by the security authorities designated by the Parties. The classification level of the information shall be determined by the Party providing the information.
5. The Parties shall continue to be responsible for the protection and prevention of the release of the classification level of the exchanged classified information and material even after the termination of this Agreement.
6. The Parties shall ensure effective protection of the rights for intellectual property to be created or transferred under this Agreement in accordance with their national legislation and international treaties to which they are a party. In the context of this Agreement, intellectual property shall be understood as described in Article 2 of the Convention Establishing the World Intellectual Property Organization, done at Stockholm on 14 July 1967.
7. If deemed necessary, a separate security agreement on the transfer, usage and protection of the classified information and materials exchanged within the scope of this Agreement may be concluded between the Parties under the responsibility of the bodies authorized for each of the cooperation areas specified in ARTICLE IV.
8. The information obtained during the implementation of the provisions of this Agreement shall not be used by either Party against the interests of the other Party or any third Party.
9. The Parties shall ensure that access to the classified information and materials is given according to need-to-know basis and to the personnel having appropriate security clearance.
10. In the event that the information exchanged in terms of implementing this Agreement is unexpectedly disclosed, the Party discovering the fact shall immediately inform the other Party of the situation.
11. The Parties shall comply with the international agreements to which they are a party and their legislation in effect which govern the patents, copyrights, intellectual property rights and commercial secrets during the cooperation activities. The Parties may impose restrictions on matters involving national secrets.

ARTICLE IX MILITARY INTELLIGENCE

1. This Article shall cover the developments in the area of interest of the Armed Forces of the Parties regarding those countries considered to damage the mutual interests of the Parties and to be determined jointly, with the priority being given to the military activities and exchange of military intelligence information about the activities of these countries in the Republic of Türkiye and the Republic of Mozambique.
2. Exchange of intelligence information shall be conducted through the following means and according to the following methods:
 - a. Every subject matter of coordination (including subjects of exchange) shall be determined between the Parties by mutual agreement for the related year during the bilateral negotiations held by Chiefs of Military Intelligence of both nations or personnel authorised by them on a rotational basis, one year in the Republic of Türkiye and one year in the Republic of Mozambique.
 - b. The visiting party shall notify the Receiving Party of the name, rank, appointment and security clearance of the delegation members at least fifteen (15) days before the planned date.

c. The language of the documents and negotiations shall be in English. Negotiations may be conducted through an interpreter if requested.

d. The information which may be exchanged shall be delivered in document form. If there is any CD, DVD, film, photograph, slide, etc. related to the subject, they shall be attached to the document.

e. Both Parties agree that they shall reply to each other's information requests as soon as possible through mutually agreed secure channels.

f. The request for the exchange of military intelligence information shall be assessed on a case by case basis and may be rejected, should they endanger national sovereignty and security of one of the Parties or widely contradict its national/international interests.

ARTICLE X LEGAL MATTERS

1. Guest Personnel and their Dependents, and Guest Students shall be subject to the national legislation and jurisdiction of the Receiving Party during their presence in the territory of the Receiving Party, including entry, stay and exit. In cases where the criminal jurisdiction of the Receiving Party is applied and the verdict itself entails a penalty which is not contained in the legislation of the Sending Party, a type of penalty which is contained in the legislation of both Parties shall be applied.

2. In the event that any of Guest Personnel, their Dependents or Guest Students are detained or arrested, the Receiving Party shall promptly inform the Sending Party of the situation.

3. In the event that any of the Guest Personnel, their Dependents or Guest Students faces a legal investigation or trial in the Receiving Party, he or she shall be entitled to all generally accepted legal protection which shall be no less than the one enjoyed by the nationals of the Receiving Party.

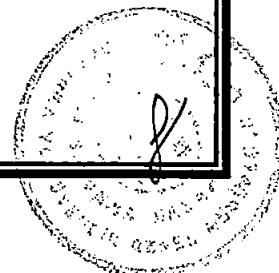
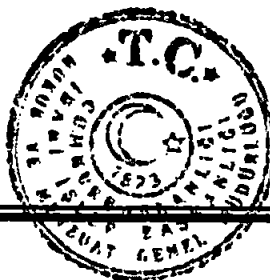
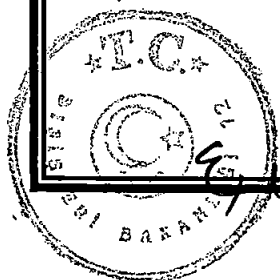
4. The activities of the Guest Student and Guest Personnel may be terminated if they violate the laws of the Receiving Party.

5. Guest Students and Guest Personnel shall obey the disciplinary rules in the units, headquarters and institutions they are assigned to.

6. Guest Students shall be subject to the national legislations of the Receiving Party for disciplinary penalties and the Guest Personnel to the national legislations of the Sending Party. However, the competent military authorities of the Receiving Party may give orders to the Guest Personnel under their command as required by the duty.

7. Senior Personnel of the Sending Party shall be authorized to apply disciplinary measures on Guest Personnel in accordance with the provisions of their respective military service laws and disciplinary laws.

8. The Guest Personnel, their Dependents or Guest Students shall not engage in any political activity or conduct any activities against the Receiving Party.

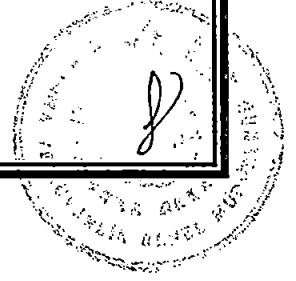
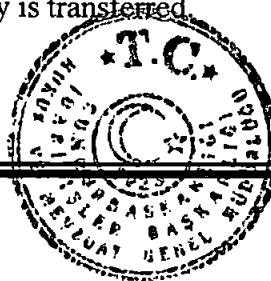
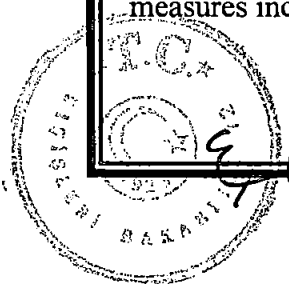

ARTICLE XI COMPENSATION CLAIMS

1. The national legislation of the Receiving Party shall be applied to the compensation claims of the third party during the implementation of this Agreement.
2. The Parties shall not claim compensation from each other for the injury or death of their personnel or for the damages/losses inflicted on individuals, goods and environment in the course of the performance of the activities under this Agreement except where such damage or loss resulted from gross negligence or intentional misconduct.
3. The Parties shall jointly determine whether such a situation has arisen out of gross negligence or intentional misconduct or not.

ARTICLE XII ADMINISTRATIVE MATTERS

1. The Guest Personnel and their Dependents, and Guest Students shall not have any diplomatic immunities and privileges.
2. Unless otherwise agreed mutually by the Parties, the Receiving Party shall not assign Guest Student and Guest Personnel to the duties other than those specified in this Agreement or in subsequent agreements and arrangements.
3. The Guest Student and Guest Personnel shall be subject to the same administrative procedures as their counterparts in the Receiving Party.
4. The military personnel of the Sending Party shall have the right to wear their own national uniform unless otherwise agreed in other memoranda of understanding, protocols and technical arrangements to be signed within the framework of this Agreement. The Receiving Party shall provide, to the extent possible, the necessary equipment for the performance of any activity during the duty. However, Guest Students must wear the military uniform provided by the Receiving Party. These Guest Students may attach military symbols provided by the Sending Party in order to be recognized.
5. The Sending Party shall reserve its right to call back its personnel when it deems necessary. The Receiving Party may request the Sending Party to withdraw or replace its personnel without giving any reason. In this case, the Receiving Party shall send the Sending Party through the offices of military attaché only its written request regarding the replacement of the personnel. The Receiving Party shall take the necessary measures as soon as possible for the return of the related personnel.
6. Administrative matters which constitute exceptions shall be specified in other memoranda of understanding, protocols or technical arrangements to be signed within the framework of this Agreement.
7. The Guest Personnel and their Dependents may benefit from the officers' clubs, military messes and military commissaries within the framework of the legislation of the Receiving Party.
8. In the event that any of the Guest Personnel and their Dependents and Guest Students dies, the Receiving Party shall promptly inform the Sending Party of the situation, transport the deceased to the nearest international airport within its territory and take other necessary measures including medical protection until the body is transferred.

9. The Guest Personnel and their Dependents and Guest Students shall avoid the actions that may harm the environment, pay utmost attention to the prevention of environmental pollution and shall comply with the regulations of the Receiving Party in this matter.

10. The Receiving Party shall make the final decision regarding the provision of logistic support and transportation services necessary for the conduct of the cooperation activities under this Agreement on reciprocity basis and considering its capabilities at a cost/at no cost.

11. Training and education shall be given in accordance with the legislation of the Receiving Party. The Guest Student and the Guest Personnel who are unable to attend training and education due to academic failure, lack of discipline, medical problems, etc. shall be discharged from training and education institutions in accordance with the relevant procedures specified in the legislation of the Receiving Party. If deemed necessary by the Parties, protocols based on this Agreement may be concluded for training which are life-threatening and require expertise (flight training, shooting drills, etc.).

ARTICLE XIII HEALTH SERVICES

1. The Guest Personnel and the Guest Students shall be in good health condition to perform any activity under this Agreement. The Receiving Party may request a medical report certifying that they are medically in good condition.

2. The costs of the examination and treatment services of the Guest Students shall be covered according to the national legislation of the Receiving Party. The Receiving Party shall cover the health insurance premiums or health expenses of the Guest Students.

3. The Receiving Party shall provide free of charge the emergency medical services and urgent dental care services of the Guest Personnel and their Dependents. The expenses of the medical examination and treatment, except for emergency medical services and urgent dental care of the Guest Personnel and their Dependents shall be covered by a health insurance to be bought according to the national legislation of the Receiving Party.

4. The Receiving Party may provide free of charge or in return for payment the insurance premiums or all treatment service costs of the Guest Personnel and their Dependents. If the Receiving Party decides to provide them in return for payment, the insurance premiums or all treatment service costs of the Guest Personnel and their Dependents shall be covered by the Sending Party or the Guest Personnel.

ARTICLE XIV FINANCIAL MATTERS

1. The Sending Party shall be responsible for the salary/allowance, lodging, boarding, transportation and other financial rights of the Guest Personnel and Guest Students assigned to conduct the cooperation activities under this Agreement.

2. However, if requested by the Sending Party, the Receiving Party shall decide, whether the following matters will be met or not, and the principles of meeting them for the Guest Personnel assigned for the performance of cooperation fields and Guest Students assigned for training and education purposes.

a. For Guest Personnel:

(1) Domestic and international transportation (the procedures and principles shall be determined by the Receiving Party),

(2) Monthly salary (the terms and amounts of the course-participant officer and NCOs shall be determined in accordance with their ranks and the terms and amounts of the civilian personnel shall be determined in accordance with their status by the Receiving Party),

(3) Training and education costs (at a cost, reduced cost or free of charge),

(4) Dress (details shall be determined by the Receiving Party),

(5) Shift pay for doctors receiving specialty training,

(6) Boarding,

(7) Lodging (in the place of accommodation to be determined by the Receiving Party),

(8) Boarding and lodging of Guest Personnel who are paid monthly salaries are not covered (by Receiving Party).

b. For the Guest Students:

(1) Domestic and international transportation (the procedures and principles shall be determined by the Receiving Party),

(2) Boarding,

(3) Lodging (in the guesthouse or facility determined by the Receiving Party),

(4) Daily allowance (terms and amount determined by the Receiving Party),

(5) Training and education costs (at a cost, reduced cost or free of charge),

(6) Dress (details shall be determined by the Receiving Party),

(7) Wages paid to 6th grade students of the Medical Faculty during the internship training.

3. Turkish language courses to be provided in the Republic of Türkiye (including language preparatory classes during academic education) and Portuguese language courses to be provided in the Republic of Mozambique shall be free of charge. Training requiring high costs (such as flight training, diver training, free escape tower training, etc.) could be provided at full price.

4. The Guest Student and Guest Personnel shall clear their own debts and those of their Dependents' when they leave the Receiving Party permanently. In case of an emergency withdrawal, the debts of the Guest Personnel and their Dependents as well as Guest Students shall be paid by the Sending Party according to the document to be issued by the Receiving Party indicating the amount of expense and approved by the relevant authority.

5. Training and education costs shall be paid in U.S. Dollar by the Sending Party to the bank account determined by the competent authority of the Receiving Party within 60 (sixty) days following the receipt of the document indicating the amount of expense and approved by the relevant authority at the end of every training and education period (the costs of one-month or shorter training shall be paid in cash). If the transfer cannot be made in US Dollars, the payment shall be made over a convertible currency to be decided by the Receiving Party.

6. The Guest Personnel and their Dependents as well as Guest Students shall be subject to the tax law effective in the Receiving Party during their entry, stay and departure.

7. If it is decided by mutual agreement of the Parties to provide on-site service within the borders of the country benefiting from the service, the costs incurred shall be borne by the Party benefiting from the service. However, if requested or deemed appropriate, the Party providing the service shall decide to cover these costs partially or completely.

**ARTICLE XV
CUSTOMS AND PASSPORT PROCEDURES**

1. The Guest Personnel and their Dependents as well as Guest Students shall be subject to the regulations of the Receiving Party regarding the residence and travel of foreigners in the territory of the Receiving Party.
2. The Guest Personnel and their Dependents as well as Guest Students shall be subject to the customs and passport regulations of the Receiving Party during their entry into and exit from its country. However, the Receiving Party shall provide all possible administrative facilities within the framework of its legislation.

**ARTICLE XVI
COMMITMENTS OF THE PARTIES ARISING FROM OTHER
INTERNATIONAL AGREEMENTS**

The provisions of this Agreement shall not affect the rights and commitments of the Parties arising from other international agreements and shall not be used against the interests, security and territorial integrity of other States.

**ARTICLE XVII
SETTLEMENT OF DISPUTES**

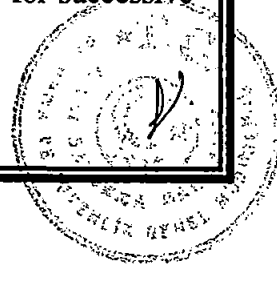
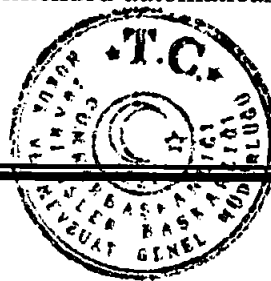
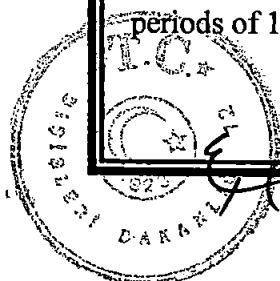
1. Any dispute arising from the implementation or interpretation of this Agreement shall be settled by consultations and negotiations between the Parties at the possible lowest level and shall not be referred to any national or international tribunal or to any third party for the settlement.
2. If the dispute is not resolved within 60 (sixty) days from the date of occurrence, the Parties shall begin negotiations within 30 (thirty) days. If no solution is achieved within the following 60 (sixty) days, the Parties may terminate this Agreement in accordance with the procedure specified in ARTICLE XIX.

**ARTICLE XVIII
AMENDMENT AND REVIEW**

Either Party may propose amendment or review of this Agreement through diplomatic channels, if deemed necessary. Negotiations shall start within 30 (thirty) days from the date of the receipt of the written proposal. If no result is obtained within 60 (sixty) days, the Parties may terminate this Agreement in accordance with the procedure specified in ARTICLE XIX. Agreed written amendments or revisions shall enter into force in accordance with the procedures set forth in ARTICLE XX governing the entry into force of this Agreement.

**ARTICLE XIX
DURATION AND TERMINATION**

1. This Agreement shall remain in force for a period of 5 (five) years.
2. Unless one of the Parties notifies the other Party in writing through diplomatic channels of its intention to terminate it, this Agreement shall be extended automatically for successive periods of 1 (one) year.

3. Either Party may notify its intention to terminate the Agreement to the other Party in writing through diplomatic channels at any time. Notifications on termination of the Agreement shall be effective 90 (ninety) days after the notification is made.

4. The termination of this Agreement shall not affect the ongoing programs and activities.

ARTICLE XX RATIFICATION AND ENTRY INTO FORCE

This Agreement shall enter into force on the date of receipt of the last written notification by which the Parties notify each other through diplomatic channels of the completion of their internal legal procedures required for the entry into force of the Agreement.

IN WITNESS THEREOF, the signatories duly authorized by the respective Governments signed this Agreement in two original copies in Turkish, Portuguese and English languages, all texts being equally authentic. In case of divergence of interpretation, the English text shall prevail.

Done in Ankara., on ...06...September...2023.

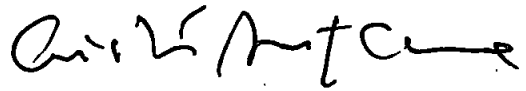
FOR THE REPUBLIC OF TÜRKİYE

FOR THE REPUBLIC OF MOZAMBIQUE

Yaşar Güler

Minister of National Defence

Cristóvão Artur Chume

Minister of National Defence

